SADR@AJ

KONFERENCIJE
Budi i pusti druge da budu lezbejke 3
Regionalni program razmene 4
Razlike prevazilaze granice 5

ORGANIZACIJE U SVETU
Kameni zid 10
Izve{taj sa obele`avanja internacionalnog dana ponosa lezbejki i homoseksualaca, 27. juna 1998. 12
Istorija lezbejskog organizovanja u Hrvatskoj 13
Because press lezbijski publikacijski projekt 15
Kasandra 16

ZDRAVLJE
... I graditeljka piramida je volela `ene 18

ETIKA
Okrutne `ene 25
Osnove lezbejskog separatizma 26

KULTURA - knji`evnost
J. T. Wilde: Ta no} 29
D`inet Vinterson: Pomarand`e nisu jedino vo}e 30
Suzana Tratnik: Zanos 33

KULTURA - film
Nedelja lezbejskog i gej filma - Ljubljana 34

BIOGRAFIJE
O `ivotu svetske putnice Alme Karlin 35

PRAVO
Anketa 44

GAY GAMES
Istorijat 25
Pismo iz Amsterdama .....

Izdava~: LABRIS - grupa za lezbejska ljudska prava
kontakt telefon 687 190
e-mail: labris@eunet.yu

Redakcija: Jelena Labrys
E. L.
Ljilja

Tehni~ko ure|enje i slog: Bobana Macanovi}

[tampa: PinKpress

Beograd 1998.

LABRIS je grupa za promociju lezbejskih prava, osnovana u Beogradu po~etkom 1995. Nastala je iz nevladine organizacije ARKADIJA - Gej i lezbejski lobi, koji je osnovan krajem 1990.

LABRIS je `enska grupa za podr{ku `ena koje vole `ene i promovisanje razli~itosti lezbejske egzistencije u dru{tvu.

LABRIS tvrdi, na osnovu nau~ne statistike, da u Beogradu ima oko 20.000 `ena koje vole `ene a ~ija prava nisu ostvarena.

Labris - ko smo mi?

Imenujemo svoju druga~iju egzistenciju koja ne zavisi od mu{karaca. Imenujemo svoje ljubavi i ideje za druga~iji svet u kojem ne}emo biti svakodnevno izlo`ene nasilju zbog svoje lezbejske egzistencije.

Govorimo sebi i drugima da svaka `ena ima pravo da voli `ene i da to nije devijacija, ni zlo~in. Lezbejska egzistencija nije li~na stvar `ene ve} dru{tveno pitanje prava na razli~itost.

Podsti~emo sebe i druge da kriti~ki razm{išljaju o prisilnoj heteroseksualnosti koja ~ini `ene zavisnim od mu{karaca.

Radimo na promociji lezbejskih prava u javnosti.

Oranizujemo radionice na kojima razgovaramo o pitanjima iz na{ih `ivota.

Povezujemo se sa lezbejskim organizacijama iz zemalja biv{e Jugoslavije i sveta.

Solidari{emo se sa `enama bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju, nacionalnost, hendikepiranost, rasu i druge razlike.

Labris - mi tra`imo:

da se dru{tvene, kulturne i nau~ne institucije prema lezbejskoj egzistenciji odnose isto kao i prema heteroseksualnoj egzistenciji;

da se zakonima reguli{e da lezbejski i gej partneri imaju ista prava kao i heteroseksualni supru`nici;

da se zakonima omogu}i lezbejskim i gej parovima da usvajaju decu;

da se u okviru socijalnih ustanova osnuju savetovali{ta koja }e se na odgovaraju}i na~in baviti psiholo{kim i socijalnim pitanjima lezbejki, njihovih porodica i prijatelja;

da se iz svih ud`benika elimini{u delovi koji povezuju lezbejstvo sa seksualnom devijacijom, patolo{kim stanjem ili psihi~kim poreme}ajem;

da se u ginekolo{ku praksu uvede poseban tretman za lezbejke.

LEZBEJSKA EGZISTENCIJA JE NA[E LJUDSKO PRAVO

Potrebne smo jedna drugoj da bi prepoznale same sebe, da bi bile ja~e, da bi se izborile za na{a prava. Kada ~ujemo jedna drugu onda i na{e li~ne pri~e dobiju prostor za `ivot.
Potrebne smo jedna drugoj da bi bile vidljive javnosti. drugi treba da nas upoznaju i da znaju da

mi postojimo.

Freiburg, 1998.

Vera
BUDI I PUSTI DRUGE DA BUDU LEZBEJKE

Izve{taj: Lezbejski prole}ni skup – Freiburg,

Freiburg, 1998.

Nema~ka 1998.

Ove godine, od 29. maja do 1. juna, odr`an je LFT– LESBISCHE FRUHLUNGS TREFFEN dvadeset{esti po redu Lezbejski prole}ni skup pod parolom Lesben und lesben lassen – budi i pusti druge da budu lezbejke.

Freiburg je po drugi put bio doma}in ovakvog skupa, sa vrlo prijatnom atmosferom i odli~nom organizacijom, bez ikakvih incidenata od strane gra|ana. Skup{tina grada je delimi~no finansirala skup, na raspolaganju, u~esnicama su bile dve gimnazije i sporatska hala koja je u okrugu gimnazija. Na skupu je u~estvovalo oko hiljaduipo lezbejki.

Kao i do sada otvaranje i zatvaranje skupa, kao i sve radionice, na veliku `alost `ena koje nisu sa nema~kog govornog podru~ja, su bile na nema~kom jeziku, tako da su strankinje zavisile od dobre volje doma}ica.

Bilo je strogo zabranjeno u~e{}e `enama koje seksualno zlostavljaju decu i `ivotinje.

Za dva sata demonstriranja ulicama Freiburga smo obi{le veliki deo grada sa transparentima, muzikom, igrom i bukom uz prisustvo brojnih novinara i foto-reportera.

Radionice su obuhvatale mnoge oblasti. Mnoge od njih su bile za ograni~en broj u~esnica i preklapale su se tako da je trebalo birati izme|u mnogo zanimljivih tema:

Plesanje magi~nih igara majci zemlji i ve{ti~ji plesovi; spiritualnost i le~enje kamenjem; akrobatika, `ongliranje, fudbal; muzika; body art; `enska kreativnost; tehnike opu{tanja; ozbiljne diskusije o monogamiji i

K4 - gej lezbejski klub, Ljubljana 1998.

poligamiji, i to u vi{e radionica; sado-mazo lezbejski seks; lezbejske porodice i lezbejke majke; kako da lezbejka zatrudni; coming out na radnom mestu; lezbejstvo i psihoterapija; lezbejstvo i psihoanaliza; lezbejstvo i doma}e nasilje; kako i da li rangirati iskustva sa seksualnim nasiljem; hendikepirane lezbejke; lezbejke i alkoholizam; rak dojke; siguran seks i sida; kada lezbejka ostari; lezbejke i religija; lezbejke i novac; lezbejsko novinarstvo; lezbejska knji`evnost; lezbejke i Isto~ne i zapadne Nema~ke; me|unarodni lezbejski i gej omladinski rad; internet; kako popraviti motor...

Ve~eri su bile zajedni~ke za sve u~esnice, sa kabareima, step ta~kama, pozori~nom predstavom "Sarah iand Patience", d`ez peva~icama i rok grupama. Mogla se videti ~ak i revija lezbejske mode (koja se i ne razlikuje od ostale mode) i izlo`ba slika. Za vreme trajanja skupa radili su i prodajni {tandovi sa lezbejskim nakitom, lezbejskom grn~arijom, lezbejskim medom i naravno knjigama, razglednicama i majicama sa lezbejskim porukama.

Ni{, juni 1998.

Ljilja

REGIONALNI PROGRAM RAZMENE

STAR Projekt / Delphi Internacional

”Star Projekt podsti~e sudelovanje `ena u razvoju civilnog dru{tva u novonastalim dr`avama, na podru~ju biv{e Jugoslavije.”

”Star Projekt smatra da je za aktivistkinje nevladinih organizacija me|usobna razmena iskustva vrlo va`an proces u~enja i efikasan na~in unapre|enja vlastitih projekata...”

”... Osnovna ideja ovog programa je omogu}iti aktivistkinjama `enskih nevladinih organizacija u regiji da provedu nekoliko dana u organizaciji koja se bavi istom ili sli~nom problematikom, a deluje u jednoj od susednih dr`ava (podru~je biv{e Jugoslavije).”

1. Za{to ”Kasandra”?

Kasandra – feministi~ko lezbejska grupa, se bavi promovisanjem lezbejskih prava, kao i eliminacijom svih vrsta nasilja nad lezbejkama. Osnovana je u Ljubljani, oktobra 1993. Od samog po~etka rada grupe, dolazi do saradnje, sa Labrisom, ali ne u intenzitetu koji se o~ekivao.

U~e{}em u Regionalnom Programu Razmene, `elele smo da ispitamo mogu}nosti ja~anja i produbljivanja komunikacije, saradnje po pitanju inicijativa za naredne zajedni~ke projekte, kao i razmena postoje}ih iskustava u radu grupa. Me|u ciljevima, ove dve grupe, je me|usobna podr{ka kao i podr{ka `enama koje planiraju da se organizuju u grupe ili su se tek organizovale.

2. Vreme provedeno u ”Kasandri” – od 12. 7. do 16. 7. ’98.

I Informacije;

Novine u radu Kasandre (poslednjih godinu dana):

a) na inicijativu Ministarstva za socijalna pitanja, ustanovljena je Komisija za predloge i promene zakona, a u vezi sa Registrovanim partnerstvom, lezbejskih i gej parova.

Predlog je podr`an od strane svih lezbejskih i gej organizacija, Slovenije, kao i od nekih politi~kih partija, pojedinki i pojedinaca. U radu Komisije u~estvuju i predstavnice Kasandre.

b) edukacija:

– organizovanje kreativnih radionica za `ene (slikarstvo, knji`evnost), u saradnji sa @enskim centrom

– predavanja i radionice na temu lezbejskih prava i lezbejske egzistencije

c) program podr{ke lezbejskoj grupi, Kontra projekt, u Zagrebu (radionice)

d) saradnja sa pojedinkama koje pi{u diplomske i seminarske radove, na temu lezbejstva i homoseksualnosti, uop{te (informativni razgovori, sugestije, literatura)

e) saradnja sa medijima (radio, novine): intervjui, sugestije, informativni razgovori

II Radionice (teme za radionice smo birale zajedno):

a) Aktivizam mi zna~i... / postavljanje li~nih granica

b) Uvo|enje potencijalnih ~lanica u grupu / {ta je to novo {to nau~imo od svake `ene

c) Problemi sa kojima se susre}emo rade}i u grupi / liderstvo / hiararhija, da ili ne / dinamika grupe

d) Finansiranje / opstanak grupe

e) Strategije u radu Savetovali{ta

f) Lezbejska egzistencija / kako otvoriti tabu temu u populaciji

g) Lezbejske veze / od idealnog do realnog – otvorenost za druge
h) Komunikacija – deo odrastanja

III Konsultacije vezane za pisani (Bilten) i video materijal (dokumentarni film, ”Pohorje ’97”), sa Skupa ”Lezbejska prava su ljudska prava”, odr`anog u Sloveniji 1997. g; (razmena materijala i rad na njemu)

IV Planovi za budu}nost (dalja saradnja), Kasandra – Labris
a) Razmena informacija (rad grupa, literatura i video materijal sa temom lezbejstva...)
b) Organizovanje Drugog lezbejskog skupa, za lezbejke sa prostora biv{e Jugoslavije, pod nazivom ”Lezbejska prava su ljudska prava” (Srbija)
c) Organizovanje instrukta`e za Lezbejsko savetovali{te, a za lezbejke sa prostora biv{e Jugoslavije.

Ljiljana @ivkovi}
Beograd, juli 1998.

Lepa Mla|enovi}

RAZLIKE PREVAZILAZE

Razgovor virtualne lezbejske zajednice
e-mail - @udnja

GRANICE

tre}a lezbejska nedelja,
Bologna, Italija
3-7 juni, 1998

Par stotina lezbejki iz Italije okupilo se na brdu pored Bolonje – travnjaci, {ume, terase, sale... stare ku}e Gospo|e Guastavilani. Ova mudra `ena je pred smrt re{ila da omogu}i ’obi~nim gra|anima’ da u`ivaju u vili koja je pre toga bila dostupna samo bogatima i povla{}enima. Ostavila je svome gradu ku}u na brdu. Tako, poslednjih godina gradske vlasti su omogu}avale raznim inicijativama da se tu okupljauju:

U Bolonji je izme|u ostalog predstavljen NAZ PROJEKAT - LONDON, grupa za podr{ku `ena iz Ju`ne Azije, Srednjeg Istoka i Severne Afrike koje vole `ene

deci `rtve rata iz Bosne, `enskim organziacijama, ekolo{kim projektima, zatim su je koristili mladi}i koji odbijaju vojsku i slu`e civilne socijalne slu`be, i oni koji vole velike svadbe... .

Ovog puta, od 2 do 8 juna Vila Guastavilani pretvorena je u lezbejski grad. Lezbejke su i spolja{nje i unutra{nje prostore u potpunosti osmislile, to zna~i izlo`bene sale, mra~ne video sobe, lezbejski bar... lezbejke su organizovale opremu staroj elektri~noj izolaciji, instalirale svoje stereo ure|aje, sobu za razgovore, debate, radionice, spava}e sobe, fudbalske utakmice... .

Ako krenemo sa ~injenicama koje su prethodile ovom doga|aju, onda je va`no da ka`emo da je pre dve godine na istom mestu odr`ana Druga lezbejska nedelja, na kojoj su posebne go{}e bile lezbejke iz tri dr`ave biv{e Jugoslavije: nas 10 iz Ljubljane, Novog Sada, Beograda, Zagreba. Ovaj doga|aj je bio va`an za nas – to je bila prva mogu}nost da se nakon rata i novih dr`ava lezbejke iz ovih gradova uop{te susretnu. Iz tog susreta nas lezbejki iz regiona nastala je ideja o organizovanju skupa lezbejki biv{e Jugoslavije koji je nakon toga, leta 1997, odr`an na Pohorju.

Ova Tre}a lezbejska nedelja organizovana je kroz jedan dug proces. Politi~ke lezbejke iz pet gradova (Rima, Milana, Bolonje, Padove, Firence) formirale su tokom 1997 Lezbejski Forum. Poslednjih {est meseci pred doga|aj organizacione sastanke odr`avale su svake nedelje u jednom od gradova, da bi se dogovorile o svim detaljima. Organizatorke, koje su dugogodi{nje aktivisktinje feministi~kog i lezbejkog pokreta, polaze od teze da lezbejski identitet podrazumeva da lezbejke rade zajedno kako bi menjale uslove `ivota koji oprimiraju lezbejke. Lezbejska nedelja daje upravu takvu mogu}nost. Zbog toga je proces organizovanja doga|aja jednako va`an kao i sam doga|aj. Etiku stvaranja novog sveta za lezbejke je onda va`no proizvoditi u svakom odnosu izme|u lezbejki. Tako, odluke su se donosile po principu konsensusa, kako bi svaka lezbejka imala jednak zna~aj u odlu~ivanju. Svi tro{kovi pokrivali su se iz samo-finansiranja, sem postera i pamfleta koje je platio jedan bogati gej mu{karac. Samo-finansiranje je omogu}ilo potpunu samostalnost u kreiranju doga|aja ba{ onako kao su organizatorke Foruma htele. Najve}i fond su ostvarile poslednjeg dana na lezbejskoj disko ve~eri na kojoj se pojavilo oko 600 lezbejki iz cele Italije.

lezbejski grad.

Lezbejski grad {ta je to? Lezbjeke se pona{aju onako kako `ele, bez o~iju i u{iju hetero dru{tva koje ih tuma~i i omalova`ava.

1000 Lezbinija

Kada mo`e{ slobodno da hoda{ i misli ti lete druga~ije. Lezbejke se kre}u obu~ene kako `ele, u svim najrazli~itijim oblicima: radni~ke pantalone, crne cipele, dekoltei, tetova`e, min|u{e, ... o{i{ane, obrijane, sa kosama svih boja, od narandzastih i zeleniha pa u nijansama. Lezbejke udaraju u afri~ke bubnjeve na travi, lezbejke igraju fudal, pevaju, pri~aju na stepenicama, na zidovima... Lezbejke za {ankom, za elektri~nim ma{inama, u filozofskim debatama, u pozori{nim pedstvama, na lezbejskoj 'modnoj pisti' prve ve~eri... . Lezbejski grad zna~i da je iza svakog doga|aja po nekoliko lezbejki koje su doga|aj osmislile i izvele. Pogodite za koji posao je bilo najte`e na}i lezbejke? Za posao koji je `enama dodeljen ve} vekovima, pa nam je dosadio, jer su i na{e mame i na{e bake i pra bake morale to da rade... da kuvaju! Da, za kuvarice nije bilo lako naci 6 lezbejki! Pa je na kraju jedna majka

jedne lezbejke usko~ila! Mnogo lakse je bilo organizovati elektri~arke, soferke, disk dzokejke, sankerice, komi~arke, diskutantkinje... Lezbejski grad je organizovan tako {to na ulazu za jednim stolom stoji natpis ''lezbejska banka" u kojoj vam lezbejske bankarke italijanski obi~an novac menjaju za 'lezbinie'. Tako za 1. 000 lira dobijate papiri} od 1. 000 lezbinija i to je va{ jedini konvertabilni novac u lezbejskom gradu! Za majice, razglednice, pivo, ru~ak, ulaznice za disko... lezbinije. Lezbejski grad je prostor lezbejskim identitetima da rastu, da se sale sami sa sobom, pa vam se ~ini da ste ju~e videli istu `enu zakop~anu do grla u crnim pantalonama tri broja ve}im i sa crnim ~izmama i mobilnim telefonom oko struka, a danas vam se ~ini da je to ona, u uskoj majici, elegantnoj suknji i `utim sandalama, a mobilni je u d`epu. To {to nisi sigurna da li je to ona, to je lezbejski grad. Jer {ta je to lezbejski pol ako ko{ulja u radnji mo`e biti samo 'mu{ka' ili `enska'? Petog dana ti se u~ini da {ta god obuces i {ta god uradi{ bi}e bas lezbejski. Pa te to raduje. U lezbejskom gradu neke su zbunjene tolikom slobodom, jer je van tih 5 dana nigde nema. Pa onda gledamo lezbejke satima, da slobodu makar uzmemo o~ima. Gledanje postaje prostor slobode i u`ivanja.

debate

LABRIS predstavnica je na ovom skupu imala dve obaveze. Jednu, da predstavi politi~ku situaciju u zemlji kroz video film iz Pri{tine, rad grupe "Ghetto art'', o `ivotu mladih umetnika na Kosovu, marta 1998. Kako je mogu}e stvarati umetnost u situaciji straha, racija, zatvaranja, zatra{ivanja, mr`nje i diskriminacije? Diskusija o na~inima podr{ke `enama na Kosovu odr`ana je u @enskom dokumentacionom centru u samom centru grada, Piazza Maggiore, 3 juna – zajedno sa Signorella Asioli, aktivisktinjom iz Dokumentacionog centra u Bologni koja je zadu`ena za projekte u Pri{tini, Tuzli i Pan~evu i Pierom Srefanini koja je tri godine radila u `enskim projektima u Tuzli i Pri{tini. Ova javna tribina je bio oblik solidarnosti italijanskih lezbejki i feministkinja sa `enama i lezbejkama na Kosovu gde je marta meseca 1998 ve} po~eo rat. Posebne solidarne re~i pozdrava upu}ene su grupi LP, Lezbejke Pristine.

Druga aktivnost labriskinje bilo je u~estvovanje na panelu ''Lezbejke bez granice'' zajedno sa lezbejkama iz Dublina, Londona, Glasgova, Leuvena, Warshawe, Parisa, USA. U ovoj diskusiji se razovaralo o sli~nostima i razlikama lezbejske egzistencije u razli~itim dr`avama. Predstvanice iz Rima predlo`ile su saradnju sa svima povodom organizovanja WORLD PRIDE 2000. Te godine Vatikan obele`ava 2000 godina svoje crkve i Rim }e 365 dana biti pod katoli~kom opsadom. Upravo zbog toga svetske lezbejske i gej organizacije su odlu~ile da 2000-tu godinu proslave ba{ u tom gradu!!! Znaci, Me|unarodni dani ponosa lezbejki i gej mu{karaca juna 2000 slavi}e se na ulicama Rima.

Jedna od najpose}enijih debata je bila o Audre Lord i bell hooks, crna~kim feministkinjama. Inspiraciju su pokenule Liana Borghi, Pina Mandolfo,

i Maria Nadotti – lezbejske spisateljice, teoreti~arke i profesorke. Kako lezbejski i rasni identiteti prolaze jedan kroz drugi – ove tri `ene

TOWANDA - lezbejske novine, naslovna strana broja 5, juni/juli 1998, Milano

govorile su u kroz jezik `udnje. Nama koje ih nepoznajemo od ranije vrlo brzo je bilo jasno za{to su one toliko omiljene me|u lezbejkama. Na balkonu pored travnjaka, na stepenicama, na zidovima balkona... . Njih tri su pri~ale o identitetima kroz detalje svojih `ivota i misli drugih lezbejki. Zanos u njihovom govoru u glasu i pokretima tela je bila energija koja se raspr{avala po poljanama tako da su lezbejke prosto u`ivale.

''Lezbejke protiv prirode'' organizovale su svoj doga|aj u kafeteriji. Teza sa kojom su kenule je da lezbejke nisu ro|ene od majke prirode nego se reprodukuju jedna od druge, kako nam je to Simone de Beauvoir odavno rekla: ''Devojke, `enom se ne ra|a nego postaje!''. Jedna mlada lezbejka sa cigarom u ustima {etala je svoju majicu life in plastic, its fantastic' doktorirala je staro-{panski, druga sa istom majicom diplomirala je cyber-feminizam, a tre}a cyber-punk... . protagonistkinje 'plasti~nih lezbejki' sme{kale su se dok je njihov manifest ~itan sa kasetofona, jer {ta je razgovor licem u licem prema mobilnom telefonu ili pri~i preko interneta! Toliko lezbejki prvi put su ispri~ale svoju lezbejsku tajnu peko e-maila. Koliko ljubavnih pri~a je poslednjih godinu dana tako startovalo na lezbejskom chat web sajtu! Nekim lezbejkama virtualnost je svakodnevnica i bez kompjutera bez zelene kose bez tetoviranog tela.

Pored svega, predstavile su se umetnice, fotografkinje, pesnikinje, komi~arke, dizajnerke. 'Liturgija o pre`ivljavanju' lezbejki, poezija Audre Lord, do~ekivala nas je na panou u glavnom hodniku. Video soba je projektovala filmove non-stop: dokumentarni, umetni~ki, igrani... . O lezbejkama u zatvoru, o istoriji crna~kih lezbejki, o bubnjarkama iz Glasgova. Feministi~ka knji`ara iz Bolonje imala je veliki {tand sa vi{e od sto knjiga, a nove crta~ice lezbejskih stripova dve sobe.

poslednja noc

Lezbejski disko kome se radujemo traje celu no}. Ogromna sala, plafon se ne vidi

Gay Lesbian Pride

koliko je visok i vrata ka poljani su one ogromne kapije kroz koje gledate mesec. Tri disk d`okejke se smenjuju sa svojim izborom kojeg su spremale, pa`ljivo birale, raspore|ivale mesecima! Ose}a{ ljubavne cirkulacije jer se veselost uve}ava slede}om pesmom! Neke pevaju, neke se ljube, ska~u, smeju... Stidljive i dalje gledaju, piju lez-pivo. Ljubavne rasprave se umno`avaju kako no} odmi~e. Biv{e, sada{nje i budu}e ljubavnice su tu. Pri~a}e se mesecima {ta se te no}i u stvari dogodilo.

Milion u~esnica i u~esnika na me|unarodnim gay lesbian demonstracijama "Stone wall 25", povodom 25 godina gej lezbejskog pokreta na I aveniji u Njujorku, 1994.

U pola ~etiri u no} po~inje jo{ jedan hepening. [amanka i njena lezbejska ekipa dobo{arki polazi ka mra~noj poljani. Mnoge od nas idemo za njima. Druge su ostale u disku. [areni balon kojeg su same crtale napuni}e toplim gasom vatre koja je ve} zapaljena. Pet lezbejki dr`i balon koji ima otvor na dnu, na otvoru je pri~vr{}eno postolje na kome gori vatra. Kada dovoljno toplog gasa u|e u balon on se jednog trenutka otisne, izlazi iz ruku lezbejki i kre}e ka nebu... . u sred no}i, pored {ume, sa poljane, lezbejke tiho pevaju, bubnjevi daju ritam, a svetle}i balon vatre polako leti nebom sve dalje sve manji na{im o~ima, dok svaka od nas ne{to drugo ose}a i svaka u uzbu|enju tra`i pogled druge da bi

Lepa Mla|enovi} na gej lezbejskim demonstracijama u Njujorku 1994. dobila protvrdu o

momentu ~uda.

oktobar, 1998

KAMENI ZID

27. jun, Dan ponosa lezbejki i gejeva

Bio je petak ve~e, 27. jun 1969. godine. Bar Stounvol (Kameni zid) je bio prepun. Stounvol je ina~e bio poznati gej bar u ulici Kristofer u Grini~ Vilid`u, donji deo Njujorka, koji je tada bio, a i danas je, gej centar grada. Te no}i u baru je bilo oko dve stotine gejeva i oko pedeset transvestita.

Klijentela Stounvola su bili uglavnom manuelni radnici i nezaposlena omladina. Kao i ve}ina gej barova bio je pod "za{titom" Mafije i korunpirane policije, koja zapravo nikada nije bila u funkciji za{tite gejeva, od strane ucenjiva~a, ve} su sve vreme sara|ivali sa kriminalcima.

S vremena na vreme organizovane su racije, kako bi se pokazala neophodnost "za{tite". Osam policajaca se uputilo u raciju, te no}i, neo~ekuju}i mogu}u odbranu, gostiju. Me|utim, sve vi{e ljudi je po~elo da se okuplja ispred bara i da se protivi policiji, koja je na kraju, upotrebila oru`je i pozvala u pomo} poja~anje. Poslata je antidemonstrantska jedinica, "Takti~ke policijske snage", sa {irokim spektrom ovla{}enja, koja su se do tada koristila samo za smirivanje nereda u Harlemu. Sve je po~elo da dobija oblik pobune, sa spaljivanjem, razbijanjem...

Gejeve su podr`ale lezbejke, umetnici, studenti, siroma{ni gra|anski sloj i ostali gra|ani besni zbog policijske represije.

Uli~ni neredi su trajali tri no}i. Po~injali su pred ve~e okupljanjem gra|ana i zajedni~kim mar{iranjem sve ve}eg broja lezbejki i gejeva, izazovno obu~enih, napadnog pona{anja. Sve se smirivalo pred zoru.

Policija je bila prinu|ena da napusti ~itav kraj. Manji incidenti su izbijali tokom ~itavog leta, dok se nije oformila politi~ka organizacija Gej oslobodila~ki front (Gay Liberation Front), u avgustu te godine.

Pojava Fronta je iznenadila Njujork, a posebno policiju.

Lezbejke i gejevi su do tada `iveli izolovano i trudili su se samo da izbegnu "nezgode". Smatrali su da je njihovi `ivoti treba da se vode u tajnosti. I bilo je tako do Stounvolske pobune, do demonstracije gneva, demonstracije ljubavi osoba istog pola.

Nakon formiranja Fronta po~elo se sa javnim nastupima; objavljivanje novina, javni skupovi, protesti, borba protiv vlasnika gej lokala koji su koristili dotada{nji polo`aj lezbejki i gejeva i od njih iznu|ivali visoke cene kori{}enja lokala. Organizovan je i protest protiv policije sa zahtevom da ih u ulici Kristofer, nema bar jedan dan u godini, dan kada bi se na tom mestu moglo biti slobodna lezbejka i slobodan gej.

Mar{evi lezbejki i gejeva se odr`avaju ve} dvadeset i {est godina, svakog 27. juna, Dan ponosa. Mar{evi u Njujorku, San Francisku i drugim velikim svetskim gradovima privuku lezbejke i gejeve iz ~itavog sveta i to su najmasovnije pose}ene demonstracije, za lezbejska i gej prava.

Evropski Mar{ ponosa, za 1997. godinu,

desio se u Parizu. Jedan od ciljeva ovog Mar{a je bila i peticija sa spiskom prava i zakona koji se tra`e od evropskih dr`ava.

Ovaj datum se obele`ava i nizom filmskih festivala, lezbejskog i gej filma, tribinama i u zemljama koje nemaju jake lezbejske i gej organizacije, proslavama, razli~itih programa, zatvorenog tipa.

Lezbejke iz zemalja biv{e Jugoslavije, 27. jun 97. g. obele`ile su seminarom "Lezbejska ljudska prava", na Pohorju od 25. juna do 30. juna.

Arkadija i Labris, grupa za lezbejska i gej prava, Beograd, i ove godine od jugoslovenske skup{tine zahtevaju:

– uvo|enje antidiskriminacionog zakona po kome }e se sankcionisati diskriminacija na osnovu seksualne orjentacije u svim institucijama

– usvajanje zakona koji }e priznati vanbra~nu i bra~nu istopolnu zajednicu

– usvajanje zakona po kome }e samohrane majke i mu{karci, kao i lezbejke i gej parovi mo}i da usvajaju decu i imaju pravo na ve{ta~ku oplodnju.

Du{an Maljkovi}

IZVE[TAJ SA OBELE@AVANJA INTERNACIONALNOG DANA PONOSA LEZBEJKI I HOMOSEKSUALACA, 27. JUNA 1998.

U prostorijama @enskih studija , 27. juna 1998. godine u 17 sati po~ela je tribina povodom intrnacionalnog dana ponosa lezbejki i homoseksualaca. Organizatori tribine su grupa za lezbejska ljudska prava LABRIS i KAMPANJA PROTIV HOMOFOBIJE, koju realizuje gay lobby ARKADIJA, Fond za humanitarno pravo i Evropsko udru`enje mladih Srbije. U~esnici tribine bili su:

27. juni 1997. u Beogradu

- mr Ivana Spasi}, saradnica Instituta za dru{tvenu teoriju i filozofiju
- Lepa Mla|enovi}, feministi~ka psiholo{kinja, aktivistkinja Autonomnog `enskog centra
- Goran Georgijev, medijski analiti~ar Fonda za humanitarno pravo
- Du{an Maljkovi}, predsednik Evropskog udru`enja mladih Srbije, realizator Kampanje

Lepa Mla|enovi} govorila je o istorijatu gay i lezbejskog pokreta, Stonewallskoj pobuni od koje je zapo~ela sna`nija internacionalna dru{tvena emancipacija lesbigay populacije i budu}im aktivisti~kim smernicama koje je usvojila ILGA - International Lesbian and Gay Association. Posebno se osvrnula na pregled aktivnosti realizovanih u SRJ, od 1992. godine zvani~ne registracije prve grupe za ljudska prava homoseksualaca - ARKADIJA.

Du{an Maljkovi} otvorio je diskurs savremenih transpozicija gay identiteta, zala`u}i se za jasnije diferenciranje queer potkulture u odnosu na mainstream kulturu, kao i filozofsko etabliranje fundamentalnih fenomena lesbigay egzistencije, koji bi trebalo da poslu`e kao polazi{na osnova za dalju ideolo{ku, nau~nu i umetni~ku nadgradnju. Istaknuta je nadnacionalnost gay identiteta, i princip tolerancije i uva`avanja razli~itosti koje ovaj identitet nosi sa sobom.

Internacionalni lezbejski mar{

Goran Georgijev predstavio je rezultate medijskog monitoringa u okviru Kampanje protiv homofobije, i ozna~io ih kao krajnje pora`avaju}e, karakteri{u}i medijski prostor kao izrazito homofobi~an, senzacionalisti~ki i povr{no orijentisan prema lezbejskoj i gay problematici. Tako|e je objasnio i odre|ene pravne aspekte homoseksualnosti, kao i mogu}nost podno{enja tu`bi protiv nejekstremnijih ispoljavanja medijske homofobije, ~iji su glavni promoteri dr Jovo To{evski i Drago{ Kalaji}.

Ivana Spasi} je objasnila socijalni polo`aj gay populacije, i razlo`ila je nekoliko osnovnih predrasuda koje se naj~e{}e pojavljuju, kao {to su "svi gay mu{karci su feminizirani", "lezbejke nasaju od `ena nezadovoljnih svojim mu`evima" itd., pokazuju}i da one nemaju realnog osnova, ve} da su nepromi{ljeni dru{tveni konstrukti,koji se usvajaju jo{ od ranog detinjstva, da se ~ak ni kasnije naj~e{}e ne bi preispitali. U njenom izlaganju bilo je re~i i o odnosu intelektualaca prema homoseksualnosti, gde je istaknut njihov naj~e{}e negaivan stav, prisutan ~ak i kod istaknutih zalaga~a za ljudska prava, kao i sve homofobi~niji stav studentske populacije, {to je posebno zabrinjavaju}e, jer se ista u ve}ini savremenih dru{tava pokazuje najtolerantnijom i najliberalnijom.

Posle izlaganja usledila je diskusija, a zatim koktel sa projekcijom snimaka obele`avanja Gay Pridea u svetu. Novinarima, i ostalim zainteresovanim, distribuiran je izve{taj Kampanje protiv homofobije.

Dubravka Kordi} - Duda

ISTORIJA LEZBEJSKOG ORGANIZOVANJA U HRVATSKOJ

poslednjih deset godina

U Republici Hrvatskoj lezbejstvo i lezbejke nisu problem. One ne predstavljaju problem jer ne postoje u javnosti. Potisnute su u izolaciju. @ive u strahu od (mogu}ih) posledica prouzrokovanih insistiranjem na sopstvenom identitetu. Stoga, borba za lezbejska prava i prihvatanje, nikada nije vo|ena.

Mi, lezbejke, pre`ivljavamo skrivene u la`noj sigurnosti na{ih domova, u strahu da }e nas identifikovati kao druga~ije, i kona~no prognati iz ”straight” dru{tva oko nas. Ono {to zna~i postojati kao lezbejka, sa osnovnim demokratskim pravom na izbor, `ivjeti `ivot dostojanstveno i ponosno, mnoge od nas poku{avaju da na|u van Hrvatske. Sva ta bjekstva lezbejki iz na{e zemlje podsje}aju nas svaki put, na na{u slabost i nesposobnost da ne{to mjenjamo.

Ovaj tekst o poslednjih deset godina u Hrvatskoj }e ilustrovati feministi~ko-lezbejski

pokret na na{em podru~ju.

Sredinom osamdesetih, u patrijahalnom dru{tvu i jednopartijskom dr`avnom sistemu biv{e Jugoslavije, potrebe za izra`avanjem druga~ijih ideja i pokreta su se pove}ale. Kao reakcija na dominaciju mu{karaca, kontakti i saradnja izme|u feministi~kih grupa iz Zagreba, Beograda i Ljubljane su postali intenzivniji. Prvi Jugoslovenski Feministi~ki Skup odr`an je u Ljubljani 1987. godine, a nakon njega usledili su skupovi u Zagrebu i Beogradu. Lezbejkama je pripalo zna~ajno mesto u feministi~kom pokretu, tog perioda.

U to vreme, `enska grupa "Tre{njevka" bila je aktivna u Zagrebu, a mi, lezbejke, smo u~estvovale i organizovale aktivnosti kao {to su: radionice, skupovi, javne demonstracije... Ova grupa je osnovala prvu SOS liniju za `ene – `rtve nasilja u biv{oj Jugoslaviji i Sigurne ku}e za maltretirane `ene.

U toku na{eg rada na SOS liniji, primamo i poneki stidljivi lezbejki poziv.

Uzimaju}i u obzir specifi~ne i osetljive probleme lezbejstva u na{em patrijahalnom i homofobi~nom dru{tvu, kao i to da `ivimo izolovano, pora`avaju}a ~injenica je da ne postoji nijedno javno mjesto na kome mogu da se okupljaju (~ak nijedan bar ili diskoteka). Iz ovih razloga, u okviru `enske grupe "Tre{njevka", osnovana je lezbejska grupa "LILA inicijativa". Glavni ciljevi toga projekta su bili: u~initi lezbejstvo vidljivim, suo~iti se sa homo/lezbofobijom, obezbediti dru{tvene kontakte, predstaviti sve vrste lezbejske kreativnosti (knji`evnost, filmovi, izlo`be...), informacije, komunikacije i kontakti sa sli~nim grupama iz inozemstva.

Grupa je postojala godinu dana i pribli`no pedeset `ena je dalo svoj doprinos. Bilo ih je svih godina, i uglavnom visokog obrazovanja. U "LILA inicijativi" lezbejke su kona~no na{le prostor u kome mogu otvoreno da govore i da se osje}aju prihva}enim i dobrodo{lim.

Ipak, u maju 1990. godine, nakon prvih demokratskih izbora i pobjede HDZ-a pod vodstvom Franje Tu|mana, "LILA inicijativa" je izgubila prostor, ina~e vlasni{tvo lokalne omladinske zajednice. Nedostatak novca za iznajmljivanje drugog prostora je bio glavni uzrok zatvaranja projekta.

Po~eo je rat.

Svakodnevni `ivot je iznenada postao ispunjen zbrkom, panikom, strahom. Umanjenje trauma izazvanih ratom, postalo je prioritet, tako da feministi~ki aktivizam vi{e nije interesovalo gra|anstvo ve} u`asna ratna pri~a. Osnovan je Centar za `ene `rtve rata. Centar radi i danas i nesebi~no poma`e (materijalno i duhovno) izbeglim i raseljenim `enama. Osim Centra, postoje i druge `enske organizacije koje se bave sli~nim aktivnostima.

Sada, kada je prestao rat koji se vodio tenkovima i oru`jem, i kad se `ivot polako vra}a normalnim tokovima, neophodno je ponovo organizirati na{e aktivnosti i vratiti se onome drugom, stalnom ratu protiv nas `ena, a naro~ito lezbejki. Rat, vode iste vo|e (mu{karci), ali sa druga~ijim oru`jem, imaju za cilj elminaciju lezbejki sa svog puta mo}i, sile i dominacije.

Sve `ene, ali naro~ito lezbejke ne smiju tolerisati ovaj proces i dozvoliti mu da se nastavi.

U svjetlu novih socijalnih promjena, ali prije prvih vi{e-partijskih demokratskih izbora u Hrvatskoj (1990. g.), talas optimizma preplavio je na{u lezbejku populaciju. O~ekivale smo da }e novi dru{tveni sistem, sa vi{e tolerancije i jednakosti, ljudskih prava i slobode, slobode govora i {tampe, gra|anskog dru{tva, sve-nasilja, biti stvoren za nas.

Ali "nova demokratija", koju propagiraju ~elnici HDZ-a samo nam je donjelo novi konzervatizam i nacionalizam. Ono je u~vrstilo uticaj Katoli~ke crkve i pove}alo netoleranciju prema svim razli~itostima, bez obzira da li su one politi~ke, nacionalne, religijske, rasne ili seksualne. Ako nas ve} ne mogu eliminisati, mogu nas u~initi nevidljivima koliko god je to mogu}e.

U maju 1993. godine, LIGMA / PLIG (Pokret lezbejki i gejeva) je osnovan u Zagrebu. Lezbejke i gejevi su odlu~ili da se ujedine i doprinesu zajedni~koj borbi za svoja prava. Ali,

bilo je to doba rata i o~iglednog nedostatka gra|anske hrabrosti. Projekat nije donijo ve}ih promjena na lezbejsku scenu i dru{tvo u cjelini. Najva`niji doga|aj u to vreme, bio je javno priznanje LIGMINE koordinatorke da je lezbejka. Ona je hrabro poku{ala da poka`e da lezbejke `ive u na{oj zajednici i da ih moraju po{tovati kao i svako drugo ljudsko bi}e. Osim uvreda i provokacija, ovaj doga|aj nije donio ni~eg. Na nesre}u, koordinatorka je ubrzo oti{la u [vicarsku i projekt je propao.

U prole}e 1995. godine, lezbejke iz nekoliko @enskih grupa, su organizovale disko-ve}eri u klubu "Mobilis". Neo~ekivano velika pa`nja medija je prouzrokovala strah. Policija je intervenisala odmah nakon otvaranja i dolazili su svaki put kada smo mi bile tamo. Sav taj pritisak je prouzrokovao neslaganja, unutar tima koji je sve organizovao. Pitanje je bilo da li bi te disko ve~eti trebalo da budu samo za lezbejke ili samo za `ene.

Dogodile su se samo ~etiri disko ve~eri.

Uprkos nekih feministi~kih organizacija sa ovog podru~ja, i nekih lezbejki koje rade u njima, nijedna se nikada nije javno deklarisala, kao lezbejka niti je predstavljala lezbejske interese. To nije ~udno ako se ima u vidu ~injenica da ako se `ena deklari{e kao feministkinja to mo`e da joj donese mnogo nepovoljnosti. To je ~ak i politi~ki opasno jer su feministkinje progla{ene za lo{e Hrvatice i dr`avnim neprijateljicama – feministkinje nemaju svjest o nacionalnom pripadanju i ne `ive u skladu sa vrlinama proklamovanih od strane Crkve. Zovu ih komunistima i to je najve}a uvrjeda sa vladine ta~ke gledi{ta.

U na{oj "novoj demokratiji", novoro|eni lovci na vje{tice pori~u osnovna `enska ljudska prava. Oni `ele da stave u izolaciju populaciju koja misli na druga~iji na~in i da izbri{u njihovo prisustvo u dru{tvu. Rastu}a ekonomska kriza pra}ena drasti~nim padom `ivotnog standarda koja je pretvorila normalan `ivot u borbu za pre`ivljavanje, je ogromni doprinos tom procesu. Koliko uspje{op vlada i crkva sara|uju pokazuje jedan primjer iz 1991. godine, kada je hrvatska televizija, usred emitovanja britanske TV serije "Narand`e nisu jedino vo}e" iznenada prekinula program uz obja{njenje – "imamo tehni~kih problema". Po{to ostatak serijala nikada nije bio emitovan, jedan od rjetkih nezavisnih medija, Radio 101, posvetio je ovome doga|aju cio program. U toku programa odgovorne osobe iz hrvatske televizije su izjavile da su za vrjeme emitovanja primili brojne telefonske pozive od vode}ih ljudi crkve koji su zaklju~ili da se prekine s repriziranjem te "nemoralne drame". Ovaj primjer je najbolja ilustracija okru`enja u kome `ivimo i aktuelnog stava prema seksualnim razli~itostima.

Lezbejke, naravno, moraju da prihvate svoj dio krivice. Zbog svoje pasivnosti, straha, la`ne sigurnosti ti{ine, nedostatka odgovornosti, odgovorne smo za ovakvu situaciju u dru{tvu.

S obzirom da je ideja o zapo~injanju lezbejskog projekta nai{la na dobar prijem u Centru za `ene `rtve nasilja (gde ja radim ve} ~etiri godine), vjerujem da postoji ogromna vjerovatno}a za zapo~injanje ovog projekta koji bi bio od va`nosti za okupljanje i o~vr{}ivanje lezbejske scene. Scena koja je do sada postojala samo u okviru malih krugova, zatvorenih iza propisa, zaklju~anih vrata i spu{tenih zavesa na prozorima.

Samo jake, otvorene i svjesne lezbejke mogu stvoriti snagu koja }e promjeniti zapa`anja i svjest na{eg dru{tva. Borba za lezbejski integritet na ovom podru~ju mora da po~ne. Jedno iskustvo lezbejska zajednica mora da izgradi.

Na kraju, po~etak "Kontra-projekta" tako|er zna~i i politi~ki akt.

Zagreb, jun 1997. g.

"Sanja Sagasta

BECAUSE PRESS"

LEZBIJSKI

PUBLIKACIJSKI PROJEKT

Najsigurniji put do lezbijske populacije danas u Hrvatskoj je pisana rije~.

Tako }e svatko }e u sigurnosti svoga doma mo}i doprinjeti stvaranju zajedni~kog identiteta.

Prate}i dosada{nju ponudu pisanog materijala koji se bavi lezbijskom tematikom na podru~ju Hrvatske, zapazile smo akutno pomanjkanje publikacija na hrvatskom jeziku. Tra`e}i literaturu lezbijske tematike kontinuirano smo prisiljene posezati za literaturom stranog govornog podru~ja. No, ne vladamo svi perfektno jednim od dominantnih stranih jezika. Najva`nije nam je dati doma}im ~itateljicama komadi} prepoznatljivog i razumljivog identiteta kojeg lezbijke u svijetu grade ve} godinama. Nije problem samo u jeziku, kodu sporazumijevanja, ve} i u karakteristi~noj problematici lezbijstva na na{em podru~ju. Nikako se ne mo`emo u potpunosti identificirati s problemima ameri~ke, nizozemske ili neke druge scene… Na{, hrvatski prostor i uvjeti u kojima `ivimo modificiraju na{u zajednicu. Zato trebamo ne{to {to }e oslikavati nas, a ne predo~avati nam `ivot lezbijki u inozemstvu, makar ni to ne `elimo zapostaviti. Nadalje, primje}ujemo i pomanjkanje tiskovnih medija, kao i medija uop}e koji distribuiraju informacije relevantne za lezbijsku populaciju.

U nadasve opresivnoj homofobi~noj atmosferi rastu}eg patrijarhalizma i konzervatizma u hrvatskom dru{tvu, odlu~ile smo pokrenuti lezbijski publikacijski projekt Because Press. U rujnu 1997. godine grupa od osam `ena, ve}inom aktivistica mirovnih inicijativa i `enskih nevladinih organizacija, formirala je **“BECAUSE press**” - alternativnu, lezbijsku grupu ~ija je glavna djelatnost izdava{tvo.

Realizaciji na{eg izdava~kog projekta pristupamo iz potrebe za ostvarivanjem komunikacije me|u lezbijkama u nas, u svrhu povezivanja i stvaranja uslova za daljnje javno djelovanje i promoviranje lezbijskih i `enskih prava.

Smatramo da je pisana forma tematike kojom se bavimo prihvatljiva za prostor na kojem djelujemo. Da bismo stvorile podlogu za javno djelovanje potreban nam je diskretan okvir koji bi lezbijkama omogu}io identifikaciju s malom, ali postoje}om populacijom lezbijki u Hrvatskoj. Ovo je najlak{i na~in za po~etak. U sigurnosti svoga prostora svatko }e rado pristupiti ~itanju ovakvih materijala i ve} na taj na~in doprinjeti izgradnji i u~vr{~ivanju identiteta, stvaranju zajednice i pobolj{anju na{e vidljivosti u dru{tvu. Tako mo`emo napredovati malim koracima, ali sigurno.

Po~etne publikacijske aktivnosti Because Press-a fokusirane su na objavljivanje lezbijskog fanzina, te zbirke lezbijske poezije ”Igre ljubavi i ponosa” autorice Sanje Sagaste, koja je tiskana u prolje}e ove godine.

Fanzin je zami{ljen kao informativni prostor koji daje mogu}nost aktivne participacije krugu lezbijske populacije. Prvi broj sadr`i presjek dosada{nje lezbijske scene u Hrvatskoj {to je ulomak opse`nijeg djela Sanje Sagaste o povijesti lezbijskog pokreta u Hrvatskoj, kao i prezentaciju aktuelnih kulturnih i dru{tvenih aktivnosti u Hrvatskoj i susjednim zemljama. Tu mo`emo prona}i presjek doga|anja na slovenskoj i srpskoj lezbijskoj sceni, kriti~ke osvrte na hrvatska izdanja lezbijske tematike, prijevode djela stranih autorica, eseje... Zbirka ”Igre ljubavi i ponosa” je prva knjiga otvorene lezbijske poezije doma}e autorice, koja pro`ivljava sve dru{tvene posljedice svog opredjeljenja. Autori~ino iskustvo time pru`a mogu}nost identifikacije ~itateljica s osnovnom problematikom zbirke.

Za blisku budu}nost planiramo prijevode sljede}ih djela:

Rita Mae Brown ”Rubyfruit Jungle”

Jeanette Winterson ”The Passion”

Tiskanje knji`ice “Tvoj izbor” koja govori o prevenciji AIDS-a u `ena.

Tiskanje bro{ure o povijesti lezbijskog pokreta u Hrvatskoj, autorice Sanje Sagaste.

Da bi doprinjeo senzibiliziranju javnosti, Because Press }e tako|er tiskati letke, naljepnice i majice s porukama i sloganima koji

direktno promoviraju lezbijska prava.

Ukoliko `elite sura|ivati s Because Press-om, molimo danas kontaktirate na e-mail adresu:

because@zamir.net

O~ekujemo Va{ doprinos kreiranju na{e zajednice tako {to }ete ~itati, kritizirati, pisati, razgovarati o temama koje su ponu|ene i koje same mo`ete ponuditi.

Dragana Rajkovi}
KASANDRA

Kasandra je nevladina feministi~ko lezbejska organizacija, osnovana u oktobru 1993. u Ljubljani, Slovenija.

Organizacija je oformljena kako bi promovisala lezbejska prava, radila na otklanjanju svih na{ih strahova i delovala protiv naru{avanja `enskih i lezbejskih prava.

Organizacija se bori za prihvatanje i priznanje prava na jednakost i prava da se bude druga~ija u javnoj sferi `ivota(na poslu, u {koli, na ulici) kao i u privatnoj.

Kasandra je jedan od osniva~a prvog `enskog centra u Sloveniji koji je osnovan nakon okupacije napu{tenih vojnih baraka od strane vojske biv{e Jugoslavije. ''Okupacija'' u 1993. je predstavljala prvu mogu}nost za slovena~ke feministkinje i lezbejke da kreiraju sopstveni prostor u kome podr`avaju i poma`u jedna drugoj, rade zajedno i inspiri{u druge `ene da rade isto. Za vreme i nakon okupacije mi smo se borile da stvorimo sigurno mesto u kome }e se mo}i razvijati razli~ite vrste komunikacije i u kome }e se `enski interesi izra`avati na jedan druga~iji na~in koji }e `enama omogu}iti izlazak iz marginalnih pozicija, li~nih odnosa, prijateljstava i marginalnih grupa i prelazak u mo}nije, uticajnije i dru{tveno priznate pozicije.

Aktivnosti u periodu od 1993. do 1997.

- dva me|unarodna lezbejska letnja kampa (1993, 1994)
- `enski renovirani kamp u okupiranoj baraci (1994)
- osnivanje lezbejskog kluba (jednom nedeljno) sa sopstvenim programom (1996); klub je nastavio da radi i 1997.
-organizovanje raznih doga|aja (koncerti, izlo`be, okrugli stolovi, knji`evne i filmske veceri)

Januar 1997: izlozba lezbejskih stripova engleske autorke Wendy Eastwood

Mart 1997: okrugli sto sa temom ”Majke lezbejke” u okviru prezentacije knjige Uli Streib

Jun 1997: predstavljanje slovena~kih lezbejskih autorki i pesnikinja u okviru knji`evnih ve~eri u @enskom centru za vreme festivala ''Ljubljana-Evropski mesec kulture''

- izlo`ba dela slovena~ke slikarke

September 1997: izlozba dela nema~ke slikarke Antje Schirmer

- ko-organizacija kampanje i demonstracije za Me|unarodni dan protiv nasilja nad `enama (1995, 1996, 1997)

Njujork, 1994.

- u~e{}e u kampanji protiv papine posete Sloveniji (sa razglednicama)

– Jun 1997: organizacija – u saradnji sa lezbejskom grupom ”Labris’’ iz Beograda – konferencije nazvane ’’Lezbejska prava su ljudska prava’’ u Sloveniji. To je bio prvi susret lezbejki iz sada{njih zemalja biv{e Jugoslavije.

- krajem 1997 i 1998. saradnja sa drugim gej i lezbejskim grupama u inicijativi za promenu zakona o pravu na homoseksualne brakove u Sloveniji

- 1998, organizovanje kreativnih radionica za `ene (eksperimentalno slikarstvo, kreativno pisanje, joga i opu{tanje, nakit od srebra, fotografija)

- Maj 1998 – pocetak interdisciplinarnog feministickog umetni~kog projekta (slikarstvo, fotografske i video aktivnosti i prezentacije) u @enskom centru – u maju se desila i prva od nekoliko planiranih izlo`bi pod naslovom ’’Moje telo’’ slovena~ke umetnice Zvonke Sim~i}

- 1998: osnivanje lezbejskog savetovali{ta

Ljilja

... I GRADITELJKA PIRAMIDA JE VOLELA @ENE

kao i kraljica [vedske, Kristina (od 1644. – 1689. g), ruska carica Katarina II (od 1769. – 1796. g), Marija Antoaneta (1755. – 1793. g)...

Dr. Marijan Ko{i~ek (psihijatar, nau~ni radnik – objavio vi{e od 8oo. stru~no-popularnih ~lanaka, 2o. knjiga, vi{e od 2o. god. se bavi lekarskim i nau~nim radom – problemima psihopatologije i terapije poreme}aja u odnosu polova) u predgovoru svoje knjige ” U okviru vlastitog spola” (Mladost, Zagreb, 1986. g.) izme|u ostalog ka`e:

”Homoseksualnost je uvijek zanimala ljude. Jednom su je obo`avali i divili joj se, drugi put su je osu|ivali i proganjali. U pro{losti su samo poneki bistri umovi mislili o njoj trjezno i poku{ali je objasniti. Danas se znanost trudi da prodre u bit te pojave. Do sada je u tome postigla samo djelimi~ni uspjeh. To nas ipak ne smje spre~avati da prihvatimo homoseksualnost kao oblik ispoljavanja ljudske prirode...”

Zavrzlame oko naziva

Homoseksualnost je vekovima bila omra`ena od strane licemerne kulture i iz tog razloga su poku{avali da joj nadenu razne nazive, uglavnom pogrde.

Do danas se ipak zadr`ao Benkertov naziv, ali to ne zna~i da su se ostali pogrdni nazivi izgubili, koji naro~ito deluju zbunjuju}e na ljudsku svest, o prirodi homoseksualnosti.

Naime, Benkert, Karl Maria B. je 1869. g. izdao bro{uru i posvetio je tada{njem pruskom ministru pravde, upozoravaju}i ga na neopravdanost krivi~nog progona, osoba koje ispoljavaju naklonost ka istom polu.

On je napravio slo`enicu iz dva razli~ita jezika:

starogr~ki-homos(isti) i latinski – sexus (pol). Ko{i~ek smatra da takva slo`enica s jezi~kog gledi{ta nije sasvim opravdana. Smatra da bi bilo ispravnije upotrebiti: homoios (jednak, isti), umesto: homos.

Civilizacije i vekovi su menjali nazive, istopolnoj ljubavi:

homoerotika: starogr~ki erotika – ljubavna delatnost

homofilija: starogr~ki filija – ljubav

Ina~e, zanimljivo je da je po ugledu na naziv: homoseksualnost, nastao termin: heteroseksualnost, a ono {to je jo{ zanimljivije je to da nikome nije palo na pamet, za sve ovo vreme, da ovaj termin menja (starogr~ki: hetero – drugi, druga~iji).

Hri{anstvo se trudilo da istopolna ljubav ostane bezimena, i time joj ustvari dalo najdu`i naziv: ”porok kojem se ime ne mo`e izgovoriti”.

Ko{i~eka ovakav stav podse}a na verovanje

primitivnih naroda, kod kojih `ene ne izgovaraju mu`evljvo ime, da mu time ne bi oduzele snagu, zdravlje, hrabrost.

Pederastija (efebofilija) je naziv koji su stari Heleni koristili za odnos zrelog mu{karca i mladi}a. Takav odnos su veoma cenili i davali mu prednost nad odnosom sa `enom. Seksualnu zloupotrebu dece, Heleni su strogo ka`njavali.

Od naziva ”pederastija” nastala je skra}enica ”peder”. Stari naziv za mu{ku homoseksualnost je i ”sodoma” (sodomiti), pretpostavlja se po ugledu na ime grada Sodome, koji Stari zavet, optu`uje za mnoge grehe. Kasnije je za ovaj naziv bio vezan svaki analni odnos, bez obzira na pol, kao i seksualna zloupotreba `ivotinja.

Stari Heleni su odnos dve `ene nazivali ”lesbizein”, a izvedena je iz imena ostrva Lesbos, Egejsko more. U gradu Mitilen `ivela je u 6. v. p. n. e. pesnikinja Sapfo. Stari Atinjani i drugi Heleni, kasnije i Rimljani, smatrali su je za~etnicom polnih odnosa i ljubavi me|u `enama. Neki autori, pro{log veka, da bi poreklo lezbejstva, {to ~vr{}e povezali sa Sapfo, naziv ”lezbejstvo”, zamenili su sa ”sapfizam”.

O Sapfinom `ivotu ima jako malo podataka. Jedino {to se zna to je gde je `ivela i da je vodila {kolu za devojke, iz uglednih porodica. Sapfo je u njima razvijala, prvenstveno, ose}aj za lepo, u~e}i ih muzici, pesni{tvu, plesu i drugim umetnostima. U doba antike, bila je vrlo popularna i nazivali su je desetom muzom. Ispevala je (sa~uvani su samo odlomci) lepotu prirode, svojih u~enica i prijateljica. Pevala je o ljubavi prema njima.

Ve} u njeno doba je ljubav izme|u `ena dobila naziv ”lezbejska ljubav”.

Sapfo je bila na udaru raznih klevetanja. U to doba `ena je mogla da bude bespravna supruga ili bludnica. Njen na~in `ivota se kosio sa krutim patrijahalnim zakonom strarih Helena.

Gr~ki, a kasnije i Rimski komediografi, znali su da se ”zabave”, na ra~un njenog `ivota, pripisuju}i joj mnoge stvari. Tako je i izmi{ljena i njena udaja za navodnog Kerkilaisa iz Androsa, {to u slobodnom prevodu, sa gr~kog zna~i ”Kuronja iz Mu{kograda”. Izmi{ljena je i pri~a da se bacila sa stene u more, zbog nekog ”lepotana”.

Stari Rimljani su rado za odnos dva mu{karca koristili termin ”gr~ka ljubav”. Ovaj termin se zadr`ao i do danas. Stari Atinjani su recimo homoseksualnost ozna~avali glagolom lakonizein, prema Lakonu, imenu stanovnika pokrajine u kojoj se nalazila Sparta. Odnosno, pogrdno, po svojim suparnicima. Ovaj ”obi~aj”, prihvatili su i ljubomorni na razvijenu kulturu Firence, ljudi srednjeg veka (firentinska ljubav). Firentinci su isti odnos nazivali ”napuljska ljubav”. Porobljeni balkanski narodi, od strane Turaka, homoseksualnog ~oveka su zvali ”Tur~in”. Talmud za lezbejstvo ka`e ”egipatska radnja”, najverovatnije jer su jevreji u Mojsijevo vreme bili egipatski podanici. I tako u nedogled, jedan narod kivan na drugi, za postojanje homoseksualnosti, za tu ”zarazu”, krivi neprijatelja i suparnika.

Gotovo u isto vreme kada je Benkert, izmislio re~ ”homoseksualnost” i Carl Westphal, profesor psihijatrije, u Berlinu, izlazi sa svojim terminom ”suprotno polno ose}anje”. Ovaj naziv se nije zadr`ao. Karl Heinrich Ulrichs, predla`e, za mu{ku homoseksualnost naziv ”uranizam”. I sam je bio usmeren na sopstveni pol i ljude, kao {to je on nazivao je ”urnizmima”. Javno se zalagao za pravo da mu{karac `ivi homoseksualnim `ivotom. On je zapravo smatrao vrednijim i pametnijim, dru`enje sa mu{karcima nego sa `enama.

Francuski psihijatri Charcot i Magnan uveli su 1882. g. u stru~nu literaturu naziv ”inverzija” (lat. inversio-obrat), za istopolnu ljubav.

Nije prihva}en ni Hirschfeldov naziv ”tre}i pol”. On je razradio teoriju ”me|ustanja”, prema kojoj bi homoseksualni ljudi, po gra|i mozga i du{evnog stanja, bili prelaz izme|u `ene i mu{karca.

Sli~nu zamisao, o poreklu istopolne ljubavi, dao je i helenski basnopisac Ezop (6-7. v. p. n. e.). U jednoj od svojih basni pi{e kako je

Prometej, oblikuju}i ljude iz gline, posebno izra|ivao njihove genitalije i tek ih na kraju pripajao telu. Nakon neke pijanke, nastavio je s poslom i napravio gre{ku kod pri~vr{}ivanja genitalija (`enske, na mu{ka tela i obrnuto). Tako su po Ezopu nastali homoseksualni ljudi.

Jo{ odre|eniju zamisao dao je Platon u svom delu ”Gozba”: bila su bi}a, sa jedne i druge strane `ene, bi}a sa jedne i druge strane mu{karci i dvopolna bi}a (mu{ko i `ensko). Po{to su, bi}a bila veoma sna`na, bogovi su se upla{ili i polovili ih po du`ini. Kasnije je svaka polovina ~eznula za onom drugom, a to je po Platonu, poreklo polnog nagona i ljubavi.

Od nedavno se za mu{ku homoseksualnost koristi naziv ”gej”, {to na engleskom jeziku zna~i ”veseo” ali i ”lakouman”, ”povr{an” i ”razuzdan”. Ko{i~ek smatra da je i ovaj naziv pogrdan. Za svoj odabrani termin, a i za prihvatanje homoseksualnosti ka`e: ”... Za osobe sa sklono{}u prema vlastitom spolu naj~e{}e ka`emo da su ”homoseksualci”, odnosno ”homoseksualke”. Me|utim, taj je naziv pogre{an jednako kao {to je neispravno za nekoga tko voli drugi spol re}i da je ”heteroseksualac”, odnosno ”heteroseksualka”.

Za to postoje dva razloga. Prvi je taj {to se ne~ija sklonost istom, odnosno drugom spolu ograni~ava na spolni dio njegove li~nosti. Me|utim, kad nekoga nazovemo homoseksualcem ili heteroseksualcem, upotrebljavamo imenicu, a to zna~i da mislimo na ~itavog ~oveka. Po tome bi se osoba s homoseksualnim potrebama morala u cjelini razlikovati od osobe s heteroseksualnim `eljama. No to se ne doga|a. Sva istra`ivanja pokazuju da ne postoji homoseksualni tip ~oveka, kao {to ne postoji ni heteroseksualni tip. Me|u ljudima koji vole vlastiti spol nalazimo sve tipove tjelesne gra|e i sve tipove li~nosti koje susre}emo i me|u heteroseksualno usmjerenim nagonom. Drugi razlog da nemamo pravo slu`iti se imenicama jest to {to postoji – kako smo vidjeli – mnogo ljudi u kojih je prisutan nagon prema istom spolu kao i onaj prema drugom spolu... .”.

Ko{i~ek se sla`e sa Alfredom Kinseyom i navodi njegova obja{njenja vezana za upotrebu ustaljenih termina ”homoseksualka i ”heteroseksualka”: ”Potrebno je da se njima slu`imo pri opisivanju ovakvih ili onakvih spolnih odnosa ili polo`aja na koje netko odgovara spolnim uzbu|enjem”. Ko{i~ek dalje nastavlja:”Recimo: homoseksualno nastrojen ~ovek, ~ovek s heteroseksualnim potrebama...

A, ukoliko `elimo detaljno ozna~iti u kojoj je mjeri kod nekoga prisutan ovakav ili onakav spolni nagon, upotrjebit }emo nazive: `ena koja je usmjerena isklju~ivo na vlastiti spol, osoba s prete`no homoseksualnim potrebama...”

Lezbejski i gej pokret je od svog po~etka usvojio termine: ”lezbejka”, za `enu koju odbija emotivnu, ekonomsku i seksualnu zavist od mu{karca, a voli `ene i ”gej”, za mu{karca koji voli mu{karce. Tako da }u u nastavku teksta koristiti ove termine.

Uvek i svuda prisutna manjina

Pedantni istra`iva~i istorije homoseksualnosti (a stara je koliko i svet), kao {to je i autor knjige ~iji prikaz dajem, ne mogu a da se ne suo~e sa ~injenicom, zanemarivanja lezbejskih odnosa.

U drugom delu knjige ”U okviru vlastitog spola”, Ko{i~ek daje iscrpan tok razvoja istopolne ljubavi, od Starih Helena, preko Rimljana, Istoka (Arapske zemlje, Kina, Japan), Afrike, Indijanskih plemena, od po~etka i razvoja Hri{}anstva... o prihvatanju i podr`avanju. Zabranama i kaznama, (naro~ito sa pojavom Hri{}anstva) koje su i{le od progona iz mesta boravka, stravi~nih mu~enja, umorstva... i u novije doba (od 18. v.) dugogodi{nje kazne zatvora. [to se zakona ti~e i tu je ostalo malo podataka jer se Crkva (i sudstvo) potrudila da dokaze o ovim (a i drugim) stravi~nim delima uni{ti. U svakom slu~aju i ovi koji su ostali do danas, o broju stradalih, je dovoljno jeziv. Jedan u nizu zlodela Srednjovekovnog mraka, bila je i naredba Pape Grgura VII, 1072. g. da se sve Sapfine pesme spale, sa obrazlo`enjem da je

bila razvratna i bludna `ena.

Prve vesti o istopolnoj ljubavi poti~u iz Starog Egipta. Dokaz je papirus, nastao u vreme gra|enja prvih piramida, i izme|u ostalog govori i o ljubavi sina i brata, po{tovanog boga Ozirisa. Na svoje bo`anske roditelje, ugledali su se i faraoni.

Na egipatskom prestolu se od 1490-1468. g. p. n. e. ustoli~ila kraljica Hat{epsut, koja se proslavila po mudrom i miroljubivom vladanju. Istori~ati za nju tvrde za je u ljubavi uvek davala prednost `enama.

U Staroj Mesopotamiji, u Asiriji i Vavilonskom carstvu, bila je rasprostranjena hramska prostitucija (mu{ka i `enska), u slavu boginje I{tar (boginja plodnosti i ljubavi). Svaka `ena je bila du`na, da u ~ast ove boginje, barem jednom u `ivotu, svoje telo, u hramu, proda strancu. O homoseksualnim odnosima Vavilonaca, svedo~i i zakonik kralja Hamurabija (1728-1686. g. p. n. e.), koji pored devojaka za u`ivanje, podrazumeva i mladi}e za zabavu, me|u osobljem kraljevske slu`be.

[irenjem Asirske i Vavilonske vlasti, iz Mesopotamije u Siriju i Palestinu, pro{irio se i kult boginje I{tar – hramska prostitucija. Na Bliskom Istoku, boginja I{tar je dobila ime Astarta.

Stari Heleni su ljubavnom odnosu izme|u mu{karaca davali veliku va`nost. Naime, pretpostavlja se da su Dorani, naro~ito uticali na razvoj Helena, unev{i izrazitu patrijahalnost, {to je dovela do toga da Helenska kultura potpuno poprimi mu{ka obele`ja. O ljubavi me|u `enama nema pomena, dok knji`evnost (lirika, drame i proza) obiluje veli~anju mu{kosti i ~e`njom za njom. Kao {to sam ve} rekla, neguje se ljubavni odnos zrelog mu{karca i mladi}a.

Ipak, pisac Lukija (2. v.), u petom od svojih ”Razgovora hetera”, govori o ljubavnom odnosu Helenki:

”Klonarion: ^udne stvari ~ujem o tebi, Leajna. Ka`u da je bogata Megila s Lezbosa zaljubljena u tebe poput mu{karca, a navadno imate i spolne odnose, mada ne mogu zamisliti kako je to mogu}e. Ej! Sva si pocrvenila! Ta ka`i mi {ta je istina od tog govorkanja!

Leajna: Stvarno je istina, Klonarione; ali stid me je toga jer je odvi{e neobi~no.

Klonarion: Afrodite mi, {ta ho}e{ time re}i?

Leajna: Megila i Demonasa iz Korinta htjele su prirediti pijanku pa su me pozvale da im pritom sviram na citri... Po{la sam dakle, tamo i svirala im. Kad sam zavr{ila, jer je bilo vreme da se spava, obje su bile ve} prili~no pripite, a Megila mi re~e: Zna{, Leajna, sad treba lepo spavati pa do|i, legni ovamo me|u nas dvije.

Klonarion: Jesi li to u~inila? I {to se zatim dogodilo?

Leajna: Najpre su me ljubile poput mu{karca; pritom mi nisu samo usnama dodirivale moje, ve} su otvarale usta i poigravale se jezikom. Zatim su me grlile i

opipavale mi dojke. Demonasa me pritom poljupcu ~ak ugrizla. Nisam uop}e znala kamo to vodi. Malo zatim Megila, koja je ve} bila jako uzbu|ena, strgne sebi vlasulju s glave; do tada je nisam ni primjetila, jer je bila izvrsno na~injena, pa se ~inila prirodnom. Sad je Megila izgledala poput mladi}a, nalik nekom atleti, pa sam joj se ~udila. A ona mi re~e: Jesi li ikada vidjela tako pristala mladi}a? Ja joj odgovorih: Pa gdje je tu mladi}? Ne ~ini od mene `enu, nastavila je jer se zovem Megil i nedavno sam se o`enila Demonasom, pa mi je ona `ena. Nato sam se morala nasmijati i rekoh: Ti si dakle mu{karac, a mi to nismo ni slutile... No, ima{ li i onu mu{ku stvar i ljubi{ li Demonasu kao {to ~ine mu{karci? Ne, to nemam, odgovori Megila, ali to mi i ne treba. Odmah }e{ vidjeti da znam ljubiti na mnogo sla|i na~in.

Klonarion: Pa {to je radila i kako? To bih rado saznala.

Leajna: Ne ispituj me dalje, stid me je; zato ti ne}u re}i sve po istini.

Lukijan tako|e govori i o Fileni, poznatoj po odnosima sa `enama; koja je prva napisala knjigu o polo`ajima tela `ena kada se trljaju polnim organima i tada izvode tribadiju. Knjiga je bila i ilustrovana ljubavnim pozama.

Stari Rimljani su smatrali, kao {to je ve} navedeno da su homoseksualnost "preuzeli" od Helena. Me|utim, pre nego su do{li u "dodir" sa njima, sa`iveli su se sa svojim susedima Etru{}anima, koji su negovali efebofiliju. Uostalom, rimski kraljevi su bili Etru{}ani sve do 510. g. p. n. e.

Mnogi poznati Rimljani su bili skloni istom polu. Neron (37. – 68. g. p. n. e) se ven~ao sa mladi}em, ali pre toga je naredio da ga kastriraju.

Homoseksualnost nije bila vezanana samo za istaknute li~nosti ve} i za sve ostale gra|ane. Napominjem da je u pitanju podvojena polnost; imali su brakove sa `enama i vanbra~ne odnose sa mu{karcima i `enama.

Sve je bilo "mirno" do pojave apostola Pavla (1. v) koji je osu|ivao i lezbejstvo i gej odnose, govore}i da je to bo`ja kazna paganima. O~igledno se oslanjaju}i na propovedi jevrejskih rabina, ina~e vrlo strogih po pitanju seksualnih odnosa. Naime oni su priznavali samo seksualni odnos koji omogu}uje za~e}e.

Prihvatanjem hri{}anstva, u 4. v. i rimski vladari su se priklju~ili progonu homoseksualnosti.

Pred kraj srednjeg veka, katoli~ka crkva je po~ela da se "zanima" i za lezbejske odnose unutar samostana. Naime, na sve~anom koncilu u Parizu 1212. g. crkveni velikodostojnici su prihvatili sve odredbe /zabrane, koje su za "bra}u", donete nekoliko vekova ranije. Me|utim, ovom odredbom, seksualni odnosi redovnica, se nisu zaustavili.

Otkri}em Novog sveta, od renesansnih putopisaca, dobijamo zanimljivosti vezane za narod Maja. Kod njih je bio obavezan seksualni odnos izme|u mu{karaca, pre braka. Mada nisu imali ni{ta protiv odnosa izme|u zrelih mu{karaca. Za razliku od Maja, Asteci su za homoseksualni odnos predvi|ali smrtnu kaznu – "pu{tali su lavove na sodomite". [panski putopisci (16. v.) pi{u da su Asteci skloni prino{enju ljudskih `rtvi, bogovima. @rtvovali su zarobljenike i homoseksualne, pripadnike sopstvenog naroda.

Inka narod je tako|e za homoseksualnost predvi|ao smrtnu kaznu, najpre ve{anje, a zatim spaljivanje. Isto se ka`njavao i polni odnos sa `ivotinjom (16. v.).

I drugim starosedeocima Amerike je bila poznata homoseksualnost. Stanovnicima Paname je bilo uobi~ajeno da poglavica i drugi ugledni ljudi stupaju u istopolni odnos. O ovome nas izve{tava konkvistador Vasco Balboa (1475 – 1517. g.), koji se nad ovakvim na~inom `ivota zgrozio i odmah je naredio pogubljenje ~etrdeset mu{karaca, iz vladaju}e klase.

Istovremeno (15 – 16. v.), dok misionari prekr{tavaju paganski svet, u centru katolicizma, dosetljivi Italijani, se preru{avaju u

`ene i odlaze na ljubavne sastanke, sa izabranikom. Od strane vlasti je u to vreme, veoma bila podr`avana heteroseksualna prostitucija, jer su se nadali da }e na taj na~in "istrebiti" homoseksualnost.

Iz porodice Medi~i, koja je vladala Firencom gotovo trista godina, potekla je i francuska kraljica Katarina Medi~i (1519. – 1589. g.), koja je samostalno vladala umesto maloletnog sina. Imala je ~etiri sina i svi su bili skloni mu{karcima. Oni su sigurno potpomogli da me|u francuskim plemstvom, postane popularno ki}enje i ukra{avanje mla|ih mu{karaca; kako bi bili privla~ni za oba pola.

O lezbejskim odnosima, u vreme renesanse, na `alost imamo podatke samo od Inkvizicije, koja je `ene optu`ivala za ve{ti~arenje i posle stravi~nog mu~enja, pri~emu su one priznavale sve za{ta su optu`ene, spaljivala na loma~i.

Me|u englezima tog vremena kru`ila je dosko~ica: "Elizabeta je bila kralj, a sada je Jakov kraljica" – "nasledio je energi~nu i pomalo mu{kobanjastu Elizabetu!"

Kao ni ostali pripoveda~i religija, ni Muhamed, kroz Kuran, ne odobrava homoseksualnost, ali je za nijansu bla`i od hri{}ana: "Ako dva mu{karca izme|u sebe po~ine blud, kaznite obojicu; ako se pak pokaju i poprave, pustite ih, jer Alah je dobrostiv i milosrdan".

Lezbejstvo Kuran ne pominje. Islam je vera za mu{karce i `ene su u drugom planu – podre|ene mu{kim potrebama i volji. Ako mu{karac i ubije `enu, dobija samo pola od kazne, koja mu sledi ako ubije mu{karca. U seksualnom smislu, mu{karac je aktivna, a `ena pasivna strana.

Ipak, kroz istoriju saznajemo da su udate Ira~anke uz sebe imale prisnu prijateljicu, s kojom su imale ljubavnu vezu, i zovu je Mirta.

Obrazovani Ira~ani, gej odnose pripisuju ni`im slojevima, i za njih tvrde da se i ven~avaju. Prose~ni, gra|ani, otvoreno pri~aju o svojim strastima.

I, Kamasutra, priru~nik za polni `ivot, ima delova u kojima govori o seksualnom odnosu me|u `enama:"... Neke haremske `ene, `eljne ljubavi, jedna drugoj ustima podra`uju splovilo...". O ljubavi me|u `enama govori i [u{rata – medicinski spis star oko dve hiljade godina: "Kadkad se `ena popne na drugu `enu... i trlja joj splovilo, svojim splovilom".

Jo{ u pro{lom veku, odr`avale su se u Indiji, verske sve~anosti u kojima u~estvuju samo `ene. Bile su pripadnice hinduske veroispovesti, a slavile su Dobru boginju – izvor `ivota na zemlji. Pritom su bile gole i vodile su me|usobno ljubav. Prisustvo mu{karaca, za vreme obreda, je bilo strogo zabranjeno.

Kineska istorija obiluje carevima koji su bili naklonjeni istom polu. U Staroj Kini, visoki ~inovnici su imali pratioca "nosa~ lule" i naj~e{}e im je bio ljubavnik. I po~etkom ovog vekla, ugledni Kinezi su pored supruge imali i mladog ljubavnika.

U Kantonu (ju`na Kina), po~etkom ovog veka lezbejke su osnovale udru`enje "Dru{tvo zlatne orhideje". ^lanice su morale da se obave`u da }e ostati kod roditelja, ~ak i ako ih udaju, i da }e mu`eve vi|ati samo za velike praznike.

Me|u Japanskim samurajima (oko 1200. g.) pederastija je bila veoma rasprostranjena. U pojedinim razdobljima i veoma popularna, me|u

vladaju}om klasom. Kao gotovo i svi drugi mu{karci, ni Japanci ne govore o ljubavi me|u `enama – jer su iz takvog odnosa isklju~eni. Ipak, oni su jako malo vremena provodili u ku}ama, za koje su `ene bile vezane i dru`ile se me|usobno – slu{kinje, prijateljice. Lezbejskom odnosu su bile sklone i gej{e, zabavlja~ice mu{karaca.

Velike zanimljivosti ovom tekstu, donose i podaci Evropljana, koji su u 17. v. naseljavali Severnu Ameriku. Oni govore o obi~aju uro|enika da sklapaju istopolne / gej brakove i da pritom jedan od mu{karaca izgleda prili~no "`enstveno", po telesnoj gra|i i po na~inu obla~enja. Kasnije su, istra`iva~i narodnih obi~aja, utvrdili da mnoga indijanska plemena, Severne Amerike, daju podjednaku vrednost i heteroseksualnom i gej brakovima. Zna~ajne li~nosti, plemena pored supruge imaju i mladi}a – ~ine bra~ni "trougao".

Izve{taji o `ivotu Tupi – indijanaca, u Brazilu, ka`u da se neke `ene pona{aju kao mu{karci – obla~enje, lov i rat i odbijanje obavljanja ku}nih poslova – i da svaka od njih ima pratilju sa kojom `ivi i ulazi u brak.

Kod ^uk~a, stanovnika ^okotskog poluostrva (sev. ist. Azija), svadbeno veselje imaju i gej parovi. Njihov brak se svodi na to, da kada je jedan u lovu, drugi vodi ku}ne poslove. Jo{ je zanimljivije to da su kod njih ne retko `ene {amani / {amanke, koje se obla~e u mu{ku ode}u i ulaze u brak sa `enom i pritom preuzimaju tradicionalnu mu{ku ulogu, koja va`i u tom dru{tvu.

Starosedeoci Kam~atke (SSSR) uzimaju pored supruge i mladi}a i to suprugama ne smeta. Mladi} se obla~i u `ensku ode}u i obavlja sve poslove vezane za ku}u.

[amani kod Jakuta, narod u severoisto~noj Sibiriji, u`ivaju veliki ugled ako su istopolnom braku, {to navodno podr`ava njihove natprirodne mo}i, proro~anske i ~arobnja~ke sposobnosti.

Neki Australijski domorodci su istopolnu ljubav, forsirali u vreme oskudica – koristili su je kao kontracepciju. Postoje podaci i da su nekada{nji stanovnici ostrva Krete, pre 1500. g. p. n. e. , propagirali istopolnu ljubav, u vreme kada je trebalo smanjiti natalitet.

Me|u prvim podacima o lezbejskim klubovima je i ovaj iz 1792. god. Vest je preneo londonski ~asopis "Bon ton magazine": "Tamo se uglavnom sastaju udate `ene kojima je dojadio brak u uobi~ajenom obliku, a dojadila im je i hladna ravnodu{nost koja se nakon izvjesnog vremena obi~no pojavi u braku. Zato su odlu~ile na}i sredstvo koje }e im pomo}i da u sebi opet probude zanos {to su ga upoznale na po~etku bra~nog `ivota...". (Da li su ovu izjavu dale ~lanice kluba ili je ipak slobodna volja novinara, ne znam.)

Tako|e postoje podaci da je jo{ 1709. god. postojao gej klub, koji se zvao "Klub za meku{ce".

Na prelazu iz 19. u 20. vek, u Engleskoj, tvrdi se da je naro~itu ekspanziju imala gej ljubav, i to iz dva razloga. Prvi je da mu{karci, `ene nisu smatrali ravnopravnim seksualnim partnerom, a s druge strane je postojalo licemerno idealizovanje `ene, pred kojom se ni ne izgovaraju polne `elje, a kamoli, pokazivale.

Udru`enja lezbejki i gejeva u tajna dru{tva, najpre se pojavilo u Francuskoj. Krajem 17. veka, ta~nije 1696. god. pariska javnost je saznala za "Klub pederasta', kojem su pripadale mnoge poznate li~nosti, tog vremena. Novi ~lan je morao da donese lekarsku potvrdu da je zdrav, i morao je da se obave`e da ne}e stupati u seksualne odnose

Marks and Woolley Wells Boston: Houghton Mifflin, 1978.

sa `enama.

Lezbejke su u 18. veku (Francuska) napravile tajno dru{tvo ”Anandrine”, {to u prevodu zna~i ”`ene bez mu{karaca”. Uslovi za ~lanstvo su bili: mladost, devi~anstvo, lepota i sposobnost da se polno jako uzbude. ”Stara” ~lanica je testirala novu i donosila sud.

Nema~ki plemi}, Karl von Reizenstein, je 1795. god. objavio spis ”Putovanje u Be~”: ”@ene su ovde veoma napredovale, jer vi{e nisu tako glupe da ostanu u parovima. Na osamljenim mjestima odr`avaju sastanke i radije bi |avolu dopustile da im prisustvuje nego nekom mu{karcu. Upu{taju se u razne spletke da bi privukle nove u~esnice svojih u`ivanja. Mlada privla~na djevojka nije ni dan ni no} sigurna od neumornog napastvovanja sve}enica tog razvratnog hrama. Ah! Za kakve li se `ene zna da idu me|u njih! To su najljep{a, najduhovitija stvorenja {to ih ~ovjek mo`e zamisliti, dika ovda{njeg najve}eg dru{tva. No, to }e ih dru{tvo postepeno izgubiti, jer sve vi{e usvajaju odbojnost prema mu{karcima...”

Bio je ovo tek deli}, zabele`ene, lezbejske i gej istorije, koji mo`e da poslu`i kao dobar stimulans, za one koje su sklone istra`ivanjima, ili da samo potvrdi postojanje lezbejske ljubavi, od po~etka sveta.

OKRUTNE @ENE

Nema raskida kao {to je lezbejski

Sklopite o~i. Zamislite nekoliko lezbejki koje poznajete. Dalje, zamislite da zajedno s njima, jedne ve~eri }askate. Koje su karakteristi~ne lezbejske teme o kojima }ete pri~ati?

Ho}e li razgovor te}i ovako: Koja to jo{ latentna lezbejka nije napravila coming out u Holivudu; glasine o tome koji se dugogodi{nji par rastao; i, da ne zaboravimo, nekoliko minuta nabrajanja svih nezrelosti kojih su puni heteroseksualni i gej odnosi. Kad ~ujete gomilu lezbejki kako razgovaraju o straight parovima i homoseksualcima pomislite da su lezbejski odnosi najsre}niji na svetu. Negde u dubini srca mnogih lezbejki krije se uverenje da ljudi druga~ije orjentacije i pola vode tu`ne, pateti~ne, ~ak ~udne `ivote i da su njihovi odnosi puni emotivne otupljenosti, da su duhovno mrtvi i seksualno nezadovoljavaju}i.

Da li sam previ{e stroga prema na{im sestrama? Mo`da, ali ~injenica je da lezbejke – uklju~uju}i i mene – provode dosta vremena razgovaraju}i i razmi{ljaju}i o tome kako heteroseksualci i gejevi komplikuju svoje `ivote ali te{ko da ikada ne{to tako ka`emo za sebe. Mi smo kao one trinaestogodi{njakinje suvi{e zauzete ogovaranjem svega i sva~ega, da bi primetile da i mi isto tako nemamo re{enja.

Ako se dobro pogledamo, {ta vidimo? Mi ne gradimo na{e odnose po heteroseksualnom modelu. Poku{avamo da zasnujemo odnose u kojima ne bismo bile samo devojke ili `ivotne saputnice, jedna drugoj, ve} o~ekujemo duboku ljubav, nesputanu po`udu, nesebi~no prijateljstvo, ~ak duhovno ispunjenje. Moglo bi se zaklju~iti da poku{avaju}i da damo i primimo sve u jednom odnosu, ru{imo granice koje postoje u heteroseksualnim odnosima. Na primer, mu{karac koji je u vezi sa `enom ~esto na drugoj strani tra`i prijateljstvo. Isto tako, njegova devojka }e o~ekivati dublju emotivnu podr{ku od prijateljice, nego od svog mu{karca. Mi lezbejke smo najbolje prijateljice, duhovne saveznice, jedna drugoj. To je velika misija, ali kao {to ka`u ”{to su vi{e to im je te`e kada

padnu.”

Lezbejke koje su pro{le kroz te{ke i mu~ne odnose verovatno misle da dve `ene `ive zajedno i postaju istinski bliske samo da bi {to efikasnije zabile jedna drugoj no` u le|a. Ukoliko o~ekujemo sve od jednog odnosa, jedno je sigurno: kada ne dobijemo to ”sve” i kada odnos po~inje da se raspada, veoma dobro znamo kako da budemo okrutne.

Ono {to lezbejsku umetnost okrutnosti ~ini naro~ito nezrelom, jeste ~injenica da se pretvaramo da ni najmanje nismo okrutne. Spavamo sa biv{om devojkom na{e sada{nje devojke i ka`emo da je to u radu jer nismo insistirale na monogamiji. Odbijamo da priznamo sebi i svojim partnerkama da nam je dosadno i umesto toga ”poku{avam da prona|em novu stranu sebe, stranu koja sada izbija iz mene, ali te jo{ duhovno volim i mislim da si seksi (ali se ipak selim).”

Za{to pori~emo da su na{i postupci usmereni ka povre|ivanju one koju smo mislile da volimo.

Striktno govore}i, nas ne treba kriviti. Devojke su odgojene da se dopadaju i da deluju umiruju}e a, ne da direktno saop{tavaju lo{e vesti. Od nas se o~ekuje da mislimo {ta drugi `ele (naro~ito mu{karac koga bi trebalo da upoznamo i za koga bi trebalo da se udamo) a, da ~ak i ne poku{amo da sebi predstavimo vizije sopstvenih `elja. Onda otkrijemo da je, prema sofisti~koj filozofiji, lezbejstvo na jednom vi{em nivou; zato {to smo lezbejke bi}emo mudrije `ene. Prvo, mi ~inimo sve {to je u na{oj mo}i da izbegnemo da ka`emo na{im ljubavnicama da smo ih (mo`da) izdale. Ova nesposobnost da priznamo zna~i da aktivno varamo. A svako zna da prevara le`i u osnovi okrutnosti. Drugo, ne `elimo da priznamo sebi, kao ni na{im ljubavnicama, da su ih na{i postupci mo`da povredili ili da su nezreli. Ovo se zove ”neproispitivanje sopstvenog pona{anja”. Smi{ljamo mno{to obja{njenja kako bi objasnile za{to se izuzetno emocionalna uzrujanost na{e partnerke, prouzrokovano nekom diskretnom izjavom da `elimo da prekinemo ili izmenimo na{ odnos, nije mogla izbe}i. ”Uvek povre|ujemo onu koju volimo”, nas svaki put iznenadi. A lezbejke vole vi{e nego drugi. Jeli tako?

Sedimo na lezbejskim ve~ernjim sedeljkama i razgovaramo kako heteroseksualnost nije funkcionalna (gejeve i njihove ljubavne `ivote da ne pominjemo) a, sve vreme u sebi krijemo sumnje kao biti lezbejka i nije tako ~udesno. Usresre|ujemo se na o~igledne nedostatke heteroseksualnosti samo da bi izbegle da kriti~ki sagledamo probleme sopstvenih odnosa. [to je jo{ gore, retko priznajemo da ponavljamo gre{ke straight mu{karaca, koje toliko preziremo. Zar nisu upravo oni izmislili ove dve klasi~ne re~enice ”Spavao sam sa njom ali nema veze jer tebe volim” i ”Pa {ta ako ma{tam o njoj, ne bi zbog toga trebalo da se ose}a{ nesigurnom”. ^udno je koliko ~esto ovo lezbejke govore jedna drugoj.

Ali kakve veze ima ako dozvolimo da na{i raskidi pro|u neproispitano. Mora da ima veze. Ako zaista verujemo da su na{i odnosi divni i mo}ni, moramo da preuzmemo odgovornost za sopstveno pona{anje, kada stvari krenu lo{e. Kada bismo priznale da lezbejke mogu duboko da povrede jedna drugu – emotivno i ponekad fizi~ki – priznale bismo da smo odrasle. A kada vidimo sebe kao zrele osobe mogle bismo o~ekivati i zrelo pona{anje i postupke i na{ih ljubavnica. Verovatno bi bile razo~arane kada bi ~ule: ”Moram da te ostavim da upotpunim svoje duhovno JA” ali bi mo`da odgovorile: ”Ostavi me, ali ne pretvaraj svoju `elju za drugom u duhovnu lekciju za mene”. Na{i odnosi podrazumevaju dublju intimnost i kada se ona poru{i, a to se de{ava s vremena na vreme, moramo prestati da se pretvaramo da niko ne}e biti povre|en.

”Ti ne zna{ {ta zna~i biti povre|ena sve dok te ne povredi druga `ena”. Da li svaka lezbejka ovo ~uje od neke starije lezbejke, kad prvi put ka`e sebi i drugima za sebe?” Ja sam to ~ula, nasmajala se i pomislila da shvatam o ~emu govori.

Sada se pitam za{to je zvu~alo kao da se hvali.

prevela: Rada

Iz: ”DIVA”, juni 1997. godina

OSNOVE LEZBEJSKOG SEPARATIZMA

Termin lezbejski separatizam se koristio za izra`avanje razli~itih politi~kih gledi{ta. Za nas on predstavlja ne samo na~in promovisanja onog {to se ti~e lezbejki, niti na~in za{tite lezbejki od heteroseksizma politi~kih grupa, ve} mogu}nost stavljanja feminizma u prvi plan. Mi `elimo da povu~emo jasnu razliku izmedju mu{kih i `enskih interesa tako da mo`emo da delujemo u skladu sa `enskim interesima. Institucija heteroseksualnosti blokira ovaj proces time {to ohrabruje `ene da svoje interese izjedna~e sa mu{kim umesto da ih odvoje i suprotstave jedne drugima. @ene ne}e mo}i da ubede mu{karce kao skupinu da je u njihovom interesu da oslobode `ene jer to nije slu~aj. Mu{karci dobijaju materijalnu korist time {to iskori{}avaju `ene: imaju bolju platu, bolje radne uslove, besplatnu radnu snagu u doma}instvu, bolji status, ve}u kontrolu u seksualnim odnosima, etc. Kao {to je jedna radikalna feministkinja napisala:

Ja u potpunosti shvatam da neki radikalni mu{karci mogu da ispeku kola~e za Prvi maj, ali to ne zna~i da se ne{to promenilo u osnovi ameri~kog na~ina `ivota.

Ekonomski i emotivno mu{ki interesi se najbolje {tite iskori{}avanjem `ena. ^isti je idealizam zamisliti mu{karce kao skupinu koja se izdi`e iznad sopstvenih interesa da bi bila milostiva prema `enama. Mu{karci ce napraviti mesta za `enske interese samo ukoliko su `ene dovoljno jake da u tome istraju. Kao separatistkinje mi biramo da se suprotstavimo mu{karcima pre nego da ih reformi{emo, ne iz ube|enja da se mu{karci ne mogu promeniti, ve} iz ube|enja da se ne}e promeniti sve dok ne shvate da moraju.

Mi se mo`emo boriti pored ( ne ka`emo zajedno sa) mu{karaca u izvesnim situacijama kao {to su antinacisti~ki i antiinicijativni mar{evi u Sijetlu, u leto 1978., ali i u ovim situacijama insistiramo na na{oj politi~koj nezavisnosti. Ne}emo je staviti na stranu samo radi nagla{avanja nekog jedinstva. Mu{karci nisu saveznici u feminizmu koji je osnova na{eg politi~kog delovanja. Lezbejski separatizam nije nametanje lezbejstva kao superiornog na~ina `ivota, ve} iskori{}avanje njegovog potencijala za politi~ku nezavisnost od mu{karaca.

Cilj lezbejskog separatizma je feministi~ka revolucija. Mi delimo ovaj cilj sa ve}inom radikalnih feministkinja i mnogim socijalnim feministkinjama ali ga defini{emo razli~ito...

”Osnove lezbejskog separatizma’’ koji su

napisale K.Hess, Jean Langford i Kathy Ross 1980. je odlomak iz antologije ‘’Samo za lezbejke’’ (‘For Lesbians Only: Separatist Anthology’),editorke: Sarah Lucia Hoagland Julia Penelope, ‘Onlywomen Press’, Ltd. London, 1988.Odlomak predstavlja kratku definiciju lezbejskog separatizma, njegove po~etke i ciljeve.

LEZBEJSKI SEPARATIZAM:
ANALIZA AMAZONKI

Sve do leta 1973. Separatisti~ke grupe su svuda nicale. Lezbejska separatisti~ka grupa iz Sijetla, dr`ava Va{ington, (koja je kasnije promenila ime u ”Gorgonke”) je objavila obiman spis (od skoro sto strana) koji je postao skoro osnovni ud`benik o Separatizmu za lezbejke {irom SAD. Ka`em ‘’ skoro’’ jer su neke separatistkinje do tog perioda kreirale sopstvene slo`ene analize koje su se sukobljavale sa analizama separatistkinja iz Sijetla. Bilo kako bilo, ovaj spis je pomogao mnogim lezbejkama da defini{u ose}anja koja su rasla u njima i da produbе analizu van onog do ~ega su one i njihove drugarice do{le.

Prvi put sam ~ula za termin ”Separatistkinja” kad smo Liza Cowan i ja nekako do{le do spisa ”Analiza Amazonki” iz Sijetla... Bile smo fascinirane jer takvo nesto dosad nismo pro~itale.

Alix Dobkin

”Analiza Amazonki” je trebalo da bude objavljena kao knjiga u avgustu 1974. ali to se nije desilo. Umesto toga, kopije spisa su kru`ile {irom SAD, od lezbejke do lezbejke. Spis nikad nije bio promovisan ni na koji na~in, pa ipak, tretiran je kao svojevrsno lezbejsko blago. Postao je lezbejska underground klasika.

Lezbejsku separatisti~ku grupu su ~inile ~etiri lezbejke, sve bele. Od njih ~etiri bile su dve Jevrejke koje su se deklarisale kao pripadnice ni`e srednje klase. Tri lezbejke su bile univerzitetski obrazovane.

Spis je podeljen u {est odeljaka o matrijarhatu, patrijarhatu, separatizmu, majkama lezbejkama, problemima na{eg pokreta (rasizam, klasizam, starost, elitizam, pogre{ne podele, destruktivne ideologije, ljudska bi}a, seksualne manjine, reformizam), usmerenjima.

Odeljak o lezbejkama majkama je naro~ito zanimljiv zato {to je to tema o kojoj se medju Separatistkinjama nije raspravljalo do tog perioda. One su verovale da je du`nost lezbejske zajednice da obezbedi staranje o deci. Mislile su da svaka lezbejka koja odlu~i da podi`e mu{ko dete pru`a podr{ku mu{karcima onako kako to ~ine heteroseksualne `ene. [tavi{e, nije bila dobra ideja imati `ensku decu sve dok lezbejke ne prona|u na~in da ih podi`u van patrijarhalnog obrazovnog sistema i sve dok budu morale spavati sa mu{karcima kako bi za~ele.

Odeljak o rasizmu je intrigantan zato {to je ova grupa kasnije promenila svoj stav prema separatizmu i obojenim `enama.

Te lezbejke su nagla{avale potrebu da bele lezbejke rade sa belim lezbejkama protiv rasizma. U po~etku, spis je nagla{avao kako ne bi trebalo da bele lezbejke koriste na{ separatizam da budu ”odeljene” od ljudi iz Tre}eg sveta, kad su obojene `ene izabrale da rade sa mu{karcima. Kasnije su promenile mi{ljenje. Sve ~etiri su bile u pokretu za ljudska prava 60-tih i ose}ale su da ih je liberalna krivica, usa|ivana u njih svih tih godina, naterala da zauzmu taj po~etni stav. Zaklju~ile su da je rasizam ne smatrati sve `ene potencijalnim saveznicama, ne prihvatiti ~injenicu da su `ene Tre}eg sveta sposobne da do`ive patrijarhalno dru{tvo onako kakvo ono zaista jeste i ne videti fundamentalnu razliku izme|u `ena i mu{karaca.

”Analiza Amazonki” koji je napisala Sidney Spinster, je odlomak iz antologije ”Samo za lezbejke” (‘For Lesbians Only: Separatist Anthology’), editorke: Sarah Lucia Hoagland i Julia Penelope, ‘Onlywomen Press’, Ltd. London, 1988. Ovaj odlomak nas upoznaje sa zna~ajem koji je ova analiza separatizma imala kad se pojavila i koji ima i danas.

prevela: Rada

J. T. Wilde
TA NO]

Trebalo je da se dogodi ba{ te no}i. Znala sam, da }e se dogoditi. Ose}ala sam to, svaki put kada bih te pogledala. Ili sam bar ja tako ose}ala. Ne znam, mo`da to tebi nikada nije padalo na pamet, dok se nije desilo. Te{ko je ipak u to poverovati. Ceo dan si pri~ala da sam gej. Bila si ~ak vi{e opsednuta time od mene.

A, naravno, tu su bili i na{i predhodni razgovori. Govorila si da bi stvarno volela da uradi{ to sa `enom; da si oduvek `elela, da mora{. Govorila si mi da Ana nije za mene, kako sam po`eljna, kako bi mi se udvarala da nije Patrika. Mislim da si mi se udvarala. Da sam samo bila sigurna, da se to nije desilo uskoro nakon {to sam ti rekla da sam lezbejka, da nije bilo Ane. Ali, da samo to uradile tada, nikada ne bi bilo te no}i, a ta no} je bila... Ne znam ba{ kakva je bila ali, bila je nekako druga~ija. Jo{ uvek me proganja, ispunjava mi misli. Usred sastanaka, dok hodam ulicom, razgovaram s nekim, ona me preplavljuje. Ponekad se stresem, kad pomislim na nju. Ona je bila ne{to posebno, druga~ija. Kada se to desilo? ^ini mi se kao da je bilo sino}.

Izgledala si divno. Pustila si da ti kosa malo poraste. Bila je tako mekana, s pramenovima razli~itih boja, koje sam uvek volela. Nikada te nisam zami{ljala takvu. Sve vreme u kolima sam pri~ala o tebi, zami{ljala te. Ali nikada nisam tako zami{ljala tvoju kosu.

Naravno, i sama sam se promenila. Moja kosa je druga~ija, telo tako|e. Ose}ala sam se dobro, bila sam sre}na i sigurna u sebe. Sigurno si primetila, sigurno si ose}ala. Postojala je tenzija, izme|u nas, ne{to neizre~eno.

Pro{la je godina i mnogo toga se desilo obema. Na neki na~in bile smo razli~ite osobe. Ne znam, mo`da smo i bile iste samo malo starije. Nisi bila lepr{ava, kao pre, ali bo`e kako si divna, zapanjuju}e lepa. Nisam mogla da odvojim pogled od tebe. Pri~ala sam ti o [oni, mojoj opsesiji, neuzvra}enoj ljubavi, kao {to sam i drugima, nekako automatski. Ali dok sam ti govorila, toga vi{e nije bilo. To vi{e nije bila istina. Shvatila sam da ne}u ”umeti bez nje”, kao {to sam se zaklinjala drugima. Gledala sam te i shvatila da to vi{e nije istina.

Pri~ale smo i o Patriku. Jo{ uvek je bio tu, tamo, gde bilo. Znala sam da }e se to dogoditi. Istina je, ali ne u onom opipljivom smislu. Ne to je bilo apsolutno nemogu}e, sasvim teorijski, to da bi ti spavala sa drugom `enom; spavala sa mnom. Ipak, podsvesno, znala sam da }e se desiti. I ti si to znala.

Iza{le smo te no}i s Patrikom i njegovim drugovima. Bili smo u studenstkom klubu i ose}ale smo se kao strankinje. Uvek sam se ose}ala prijatno u takvoj atmosferi, nikad nisam uspela to da prerastem. Opu{tena, ponovo kod ku}e nakon du`eg vremena, bila sam sre}na. A, i ti si bila tu. Jo{ uvek tu, jo{ uvek divna. Smejala si se i gledala me. Bila si ponosna na mene.

Znala sam da }e se dogoditi.

Patrik i njegovi drugovi nisu ba{ bili raspolo`eni.

”Radimo sutra, znate”

”Da, divno mi }emo ostati !”

”U redu, vidimo se sutra”

”Zdravo !”

Samo ti i ja. Jo{ nekoliko piva. A onda ples, divlji, ludi. Smejale smo se de~ku koji me je stalno gledao, poku{avaju}i da privu~e pa`nju na sebe. Smejale smo se zbog moje tajne, na{e tajne. Dodirivale smo se, grlile...

”Hajde da popijemo jo{ ne{to...”

Stajala sam i gledala. Samo sam stajala i mislila, opijena trenutkom. Pitala sam se da li i ti ose}a{ isto. Da li te je onaj dodir ostavio bez daha, kao mene.

Izgubljena u sopstvenim mislima. Se}ala sam se kako mi se svaki dodir ~inio praznim, dok nisam dodirnula `enu, dok nisam shvatila. Koliko mi je bilo drago {to sam kona~no shvatila. Koliko mi je drago u ovom trenutku.

A, onda ”Ho}emo li ku}i”

”Ne jo{ jedan ples”

Dr`ale smo jedna drugu, ~vrsto, nespretno. Nismo htele da se odvojimo. Niza{ta na svetu te tada ne bih pustila. Niza{ta. Pogledala sam te, tvoju divnu kosu. Dodirnula sam je, poljubila. Zagrlila si me jo{ ~vr{}e. Stajale smo na ivici podijuma, u studentskom strejt klubu, dr`e}i ~vrsto jedna drugu, kao da su nam `ivoti u pitanju. @elela sam te, `elela. Bolelo me je sve. Ljubila sam ti ~elo, nos, o~i. Dodirivala ti lice. Pogledala si mi o~i, ispitiva~ki. Poljubila sam te, osetila te, tvoje usne. Uzvratila si mi poljubac. Zar nisi? Zar nisi?

Uzdah. ”[ta smo to uradile”

”@ao mi je”

Ali meni nije, nije ni sada. @elela sam te, jo{ uvek, dok smo izlazile i ~ekale taksi. Nadala sam se da }e se nastaviti, da }e{ bar na jednu no} zaboraviti Patrika. Ti to nisi mogla, zar ne.

Ne. Nisam trebala to da uradim. Znam da nisam, ali nisam mogla da se zaustavim. I opet sam `elela da te poljubim, da vodim ljubav s tobom. Da li si i ti to `elela? Da li te je samo Patrik zaustavio, ili bi sve jedno prestalo? Bile smo kulturne tada, tako odrasle.

”Ne, ne izvinjavaj se, ja sam kriva”

”Ne ja sam, stvarno izvini. Malo smo pijane”

”Svakako, ne brini.”

”Da li smo i dalje prijateljice?”

”Naravno”

”Da li ho}e{ ~aj, tost...”

”Mogla bih ~aj”

Naravno sada se to ne zavr{ava tako. Ne u mojim snovima, ma{tanjima. Zavr{ava se na stotinu, hiljadu na~ina. Znam da treba da `alim i kritikujem sebe {to mi se opet dopala strejt devojka, {to sam bila budala. Ipak ne `alim. A, ti? Da li ma{ta{ o tome, misli{? Da li se kod tebe zavr{ava na isti na~in, ili se nastavlja. Ili, da li bi se zaustavila i pre nego {to po~ne. Misli{ li na mene, i tu no}. Da li si jo{ uvek ”radoznala”. Da li si mogla to da ponovi{...

Da li sam mogla da uradim to ponovo...

prevela: Rada

Iz: DIVA, oktobar/novembar

D`inet Vinterson
POMORAND`E NISU JEDINO VO]E

(odlomak)

Knjiga Isusa Navina

...

Dru`enje sa Melani bilo je mnogo sre}nije od tog doga|aja i za{to sam onda po~ela tako nepristojno da se ose}am? I za{to nisam uvek govorila majci gde bih prespavala? U na{oj crkvi bilo je uobi~ajeno da provodimo dane i no}i jedni kod drugih. Tetka Elsi se ~esto razboljevala i ja sam onda ostajala kod nje, i mislim da je znala gde sam kad nisam dolazila njoj. Melani i ja smo ponekad zajedno ostajale kod nje, bdiju}i tokom dugih besanih no}i, sve dok svetlost ne uplovi kroz prozore i Elsi nam ne donese kafu.

”O ~emu vi to pri~ate?” grdila nas je, dok smo zevale i jedva otvarale usta da progutamo po neki zalogaj doru~ka. ”A opet, i ja sam bila ista.”

Sada, po{to je Elsi bila u bolnici, morale smo da budemo pa`ljivije. Ona je jednom prespavala u mojoj ku}i i majka je vrlo savesno postavila poljski krevet u mojoj sobi.

”Nije nam potreban”, rekla sam joj.

”Jeste, potreban vam je”, rekla je ona.

Rano izjutra, oko dva sata, kada se zavr{avala Svetska slu`ba, ~ule smo je kako se polako penje uz stepenice da bi legla. Ja sam bila nau~ila da se brzo kre}em. Stajala je kraj mojih vrata nekoliko trenutaka, a onda ih je naglo odgurnula. Videla sam donji rub njene ku}ne haljine. Niko se nije pomerio i ona je oti{la. Celu no} joj je gorelo svetlo. Ubrzo posle toga odlu~ila sam da joj ispri~am kako se ose}am. Objasnila sam joj koliko `elim da

budem sa Melani, da sa njom mogu da pri~am, da mi je potrebna prijateljica. I... i... ali nikada nisam uspela da ispri~am to i... Moja majka je bila vrlo tiha, povremeno je klimala glavom, tako da sam pomislila da je razumela. Kada sam zavr{ila poljubila sam je, {to je, mislim, malo iznenadilo; nikada se ina~e nismo dodirivale osim u besu. "Idi sad u krevet", rekla je podi`u}i Bibliju.

Od tada jedva da smo pri~ale. Izgledala je obuzeta ne~im, a i ja sam imala svoje brige. Danas je, prvi put, bila ona stara, zauzeta i o~igledno `eljna dru{tva kada je pozvala gospo|u Vajt. Zanimalo me je {ta je to oraspolo`ilo, pa sam krenula nizbrdo, a pas me je pratio, tr~e}i ukrug oko mene.

"Zdravo", doviknula sam bri{u}i cipele o otira~. Ku}a je bila potpuno tiha. Sigurno je malo~as iza{la, na stolu u dnevnoj sobi le`ala je njena Biblija i Kutija obe}anja. Bila je izvadila obe}anje. Pogledala sam na smotani listi} papira. "Bog je tvoja snaga i za{tita". Nije bilo kaputa gospo|e Vajt, mada je njena krpa ostala na stolici. Odnela sam je u kuhinju. Tamo je na ormanu bila zaka~ena poruka. "Oti{la sam da prespavam kod gospo|e Vajt. Do|i ujutru u crkvu."

Moja majka nikada nije spavala kod drugih ljudi, osim kada je poslom i{la u Vigan. Ali to mi je sada odgovaralo; mogla sam i ja da odem kod Melani. Nahranila sam psa, okupala se i krenula. Kao i obi~no kada nisam imala para za autobus, i{la sam nekoliko milja kroz groblje i oko elektrane.

Melani je radila u ba{ti.

"[ta tvoja mama radi ve~eras?" pitala sam je.

"Ide u klub, a posle }e da spava kod tetke Ajrine."

"[ta ti ho}e{ da radi{?" nastavila sam ~upaju}i korov. Ona se nasme{ila onim svojim divnim ma~kastim o~ima i svukla gumene rukavice.

"Idem da uklju~im bojler da se zagreje voda."

Te no}i smo puno pri~ale o na{im planovima. Melani je zaista `elela da bude misionar, iako je to trebalo da bude moja sudbina.

"Za{to se tebi ne svi|a ta ideja?" pitala me je.

"Ne volim mesta gde je vru}ina, to je sve, pro{le godine sam dobila sun~anicu u Pejntonu."

]utale smo i ja sam prstom klizila niz njene divne kosti i trougao mi{i}a na stomaku. [ta je to u intimnosti {to nas toliko uznemiruje?

Slede}eg jutra za doru~kom rekla mi je da namerava da se upi{e na fakultet da studira teologiju. Meni to nije zvu~alo kao dobra ideja zbog modernih jeresi. Ona je mislila da je potrebno da razume kako drugi ljudi vide svet.

"Ali zna{ da oni nisu u pravu", uporno sam ponavljala.

"Da ali moglo bi da bude zanimljivo, hajdemo, zakasni}emo u crkvu. Ne dr`i{ ti propoved, zar ne?"

"Ne", rekla sam. "trebalo je, ali su promenili."

Pospremile smo po kuhinji i ja sam zastala na stepenicama da je poljubim.

"Volim te gotovo koliko i boga", nasmejala sam se.

Ona me je pogledala i o~i su joj se za trenutak zamaglile. "Ne znam", rekla je.

Kada smo stigle u crkvu ve} su pevali prvu himnu. Majka je sevnula o~ima na mene i ja sam poku{ala da izgledam skru{eno. Sele smo kraj gospo|ice D`usberi koja mi je rekla da ostanem pribrana.

"Kako to mislite", pro{aptala sam.

"Do|i posle da popri~amo", pro{i{tala je, "ali ne pre nego {to se dobro udaljimo od crkve."

Zaklju~ila sam da je poludela. U crkvi je sve bilo kao i obi~no, i svaki put kada sam uhvatila ne~iji pogled, ljudi bi se nasme{ili ili bi klimnuli glavom. To me je obradovalo. Nigde ne bih vi{e volela da budem nego tu. Kada se himna zavr{ila stisla sam se malo bli`e uz Melani i poku{ala da se koncentri{em na boga. "Pa ipak", razmi{ljala sam, "Melani je dar od boga, i bilo bi nezahvalno ne diviti joj se". Bila sam

duboko uronila u te misli, kada sam shvatila da se ne{to uznemiruju}e de{ava. Crkva se sasvim uti{ala i pastor je stajao na donjoj platformi, a moja majka pored njega. Ona je plakala. Osetila sam bol u zglobu; to je bio Melanin prsten koji se usecao u moje meso. Onda mi je gospo|ica D`usberi pomogla da ustanem, sve ponavljaju}i, "Budi pribrana, budi pribrana", i ja i Melani smo krenule napred. Bacila sam pogled na nju. Bila je prebledela.

"Ova bo`ija deca", po~eo je pastor, "potpala su pod satanine ~ini."

Ose}ala sam njegovu te{ku i vrelu ruku na svom vratu. Svi su u crkvi izgledali kao vo{tane figure.

"Ova bo`ija deca postala su `rtve svoje pohote."

"Samo trenutak...", po~ela sam, ali on se nije obazirao na mene.

"Ova deca su puna demona."

Svi su u crkvi vrisnuli od u`asa.

"Nisam", viknula sam, "nije ni ona."

"Slu{ajte satanin glas", rekao je pastor ljudima, upiru}i prstom u mene. "Evo kako najbolji postaju najgori."

"O ~emu vi pri~ate?" pitala sam u o~aju.

"Da li ti pori~e{ da ovu `enu voli{ ljubavlju koja je dopu{tena samo u odnosu izme|u mu{karca i `ene?'

"Ne, da, pa mislim, naravno da je volim."

"Pro~ita}u vam re~i svetog Pavla", najavio je pastor i pro~itao, i jo{ mnogo re~i o neprirodnim strastima i znacima demona.

"Nevinima je sve nevino", viknula sam na njega. "Vi niste nevini, a mi jesmo."

On se okrenuo ka Melani.

"Da li obe}ava{ da }e{ se odre}i ovog greha i moliti boga za opro{taj?"

"Da." Ona se nekontrolisano tresla. Jedva sam ~ula {ta je rekla.

"Onda idi u sakristiju sa gospo|om Vajt a stare{ine }e do}i da se mole za tebe. Nije prekasno za one koji se iskreno pokaju."

Okrenuo se ka meni.

"Ja nju volim."

"Onda ne voli{ boga."

"Da, volim ih oboje."

"To nije mogu}e."

"Volim ih, volim, pustite me." Ali on me je uhvati za ruku i ~vrsto me dr`ao.

"Crkva te ne}e ostaviti da pati{ sama, idi ku}i i ~ekaj nas, pomo}i }emo ti."

Otr~ala sam na ulicu, mahnita od uznemirenosti. ^ekala me je gospo|ica D`usberi.

"Po|imo", rekla je odse~no, "popi}emo kafu i odlu~i}emo {ta da radi{." Po{la sam sa njom, nesposobna da mislim na bilo {ta drugo osim na Melani i kako je ona divna.

Kada smo u{le u njenu ku}u, gospo|ica D`usberi je tresnula lon~e na ringlu i smestila me da sednem kraj vatre. Zubi su mi cvokotali i nisam mogla da pri~am.

"Znam te ve} godinama i uvek si bila tvrdoglava, za{to nisi mogla malo vi{e da pazi{?"

Samo sam zurila u vatru.

"Niko ne bi saznao, da nisi probala da objasni{ onoj tvojoj majci."

"Ona je dobra", promrmljala sam mehani~ki.

"Ona je luda", odgovorila je gospo|ica D`usberi kao da je to utvr|ena stvar.

"Ja joj nisam sve rekla."

"Ona je videla dovoljno sveta, mada to nikada ne bi meni priznala. Ona razume ose}anja, posebno `enska ose}anja."

Nisam imala nikakvu `elju da o tome pri~am.

"Ko vam je rekao {ta se doga|a?" pitala sam iznenada.

"Elsi", rekla je.

"Elsi?" To je bilo previ{e.

"Ona je poku{ala da te za{titi, i zato mi je rekla pre nego {to je oti{la u bolnicu."

"Za{to?"

"Zato {to je to i moj problem."

U tom trenutku pomislila sam da }e demon do}i i odneti me. Zavrtelo mi se u glavi.

Za ime boga, o ~emu ona to pri~a? Melani i ja smo ne{to posebno.

"Popij ovo." Pru`ila mi je ~a{u. "To je brendi."

"Morala bih malo da prilegnem, " bila sam

iznemogla.

Ne znam koliko dugo sam spavala, zavese su bile navu~ene, ose}ala sam da me neki teret pritiska na ramenima. Prvo nisam mogla da se setim za{to me glava boli, onda kad je panika u mom stomaku postala jasnija po~ela sam da se prise}am ju~era{njih doga|aja.

Gospo|ica D`usberi je u{la u sobu.

”Je li ti sad bolje?”

”Ne mnogo”, uzdahnula sam.

”Mo`da }e ti ovo pomo}i.” I po~ela je da me miluje po glavi i ramenima. Okrenula sam se da me miluje po le|ima. Njena ruka se spu{tala sve ni`e i ni`e. Nagnula se ka meni; osetila sam njen dah na vratu. Iznenada sam se okrenula i poljubila je. Vodile smo ljubav i ja sam to mrzela, mrzela sam, ali nisam htela da prestanem.

...

Suzana Tratnik
ZANOS

Se}a{ se da je bio tek neki minut posle pono}i? Zapravo, isto je bila subota i jednostavno smo zaklju~ile: – Ujutru }e biti nedelja. -

Ruka ti je bila vrlo nemirna, dok si mi crtala patuljke po ruci, a ja nisam mogla da se saberem. Ali ta te`nja ka sakupljanjem same sebe nije bila svakodnevna, i ne onakva, kakva je kod ve}ine ljudi, kada sede u vozu i neko im ctra patuljke po ruci. Nikako nisam mogla da se usresredim ni na jednu stvar. Nisam slu{ala kloparanje to~kova, niti sam ose}ala toplu paru kafe iz termosa, jo{ manje sam bila svesna ukusa salame u sendvi~u. Probala sam s patuljcima. Ali, be`ali su pod tvoju ruku, uvijali se, probadali i padali. Iz ruksaka sam uzela crvenu korpu (imale smo samo jedan ruksak i jednu spava}u vre}u, se}a{ se?). A zatim su se svi patuljci spustili na korpu. Bili su tako nesta{ni. Mogu}e je da sada malo preterujem, ali ta~no se se}am da su bili za~arani patuljci i za~arana korpa.

Kontrolor je
pregledao karte.
Njegov pogled, kroz
nao~are, govori nam
je da je odgonetnuo
gde putujemo. (Sada
zna{, kako neki
u`ivaju u sposobnosti
da sve razumeju.)

Istovremeno, nama je jedino bila bitna pomisao na crvenu korpu s patuljcima i ukus kafe u ustima. (Sada zna{, kakva je kafa s ukusom pregrejane salame iz sendvi~a.)

Brzo smo pojele sendvi~e i popile kafu. Iz ruksaka smo izvukle jo{ i Travisa. Leno se protegao, potpuno ma~ije sko~io na korpu i opru`io se. Pritom je nogama izgazio nekoliko patuljaka, ali druga~ije nije moglo, Travisa nismo mogle da ostavimo samog kod ku}e. Odmah si po~ela da crta{ nove patuljke po mojoj ruci, a Travis je po~eo da prede. – Za{to tandr~e{, Travise? – pitala si. Uvek si govorila da Travis tandr~e, kada bi zapredeo.

Zatim smo izmislile igru zvukova. Opona{ale smo ovce, konje, patuljke, krave i Travisa. – Daj, opona{ajmo ljude! – rekla si. Imitirala si ljude, pri~ala si i pri~ala, mahala rukama, pri~e su se zaplitale i prebledela si. Zatim si rekla: – To boli! Hajde, imitirajmo ribe! – Opona{ale smo ribe.

Po pravilu ljudi to ne rade u vozu. Zato smo mi i putovale u vreme posle pono}i, jer tada po obi~aju ljudi ne putuju i onda mo`e{ da opona{a{ ribe do mile volje.

Travis je sko~io iz korpe na poslednjoj stanici. Bilo je njegovo vreme.

Rekla si da `eli{, da svi ljudi iza|u na toj stanici, a ti bi crtala patuljke po mojoj ruci, u me|uvremenu bih ja opona{ala ribe, a vreme bi se zaustavilo.

Opona{ale smo zatim vreme koje je stalo.

ZANOS je jedna od trinaest pri~a, iz zbirke kratkih pri~a ISPOD NULE (izdava~ [KUC Lambda, Ljubljana, ’97.) proznog prvenca Suzane Tratnik.

NEDELJA LEZBEJSKOG I GEJ FILMA

Kinoteka, Ljubljana, Slovenija

Program trinaestog, po redu, festivala lezbejskog i gej filma, u Ljubljani, u trajanju od 1. 12 – 7. 12. 1997. g. u organizaciji [KUC, Roza klub, grad Ljubljana.

ponedeljak, 1. 12 – 20. 00; DELTA (THE DELTA); ameri~ki, 1996, 85 min, 35 mm; re`ija Ira Sachs; igraju: Shayne Gray, Thang Chan, Rachel Zan Huss, Colonious Davis;

Pri~a o Lincolnu, simpati~nom jevrejskom momku, koji ima automobil i plavokosu devojku, uglednu porodicu u predgra|u i no}ne izlete, koje krije od drugih.

Opasnost ga podsvesno privla~i, ali je suzdr`an sve dok ne sretne Johna, problemati~nog Afro-Amerikanca. Od sopstvenog na~ina `ivota poku{avaju da pobegnu, ~amcem niz reku Misisipi.

U filmu igraju natur{~ini (gostuju}i glumci), tako da dobijamo pravi utisak o ameri~kom jugu, tinejd`erima, `ivotu gejeva i azijske imigracije.

utorak, 2. 12. – 20. 00; OSTRVO LEZBOS (ISLE OF LESBOS); ameri~ki, 1996, 98 min, 35 mm; re`ija Jeff B. Harmon; uloge: Kirsten Holly Smith, Sonya Hensley, Michael Dotson;

Film se bavi problematikom junakinje April, koja be`i od dosadnog `ivota i braka bez ljubavi – i to direktno u lezbejsku verziju ^arobnjaka iz Oza, na Lezbos. Zbog nje se rasplamsava bitka izme|u Lezbosa i rodnog kraja Bumfuckom. Film, kao i njegov uzor, ima mno{tvo muzi~kih sekvenci.

sreda, 3. 12. – 20. 00; KAO ZRNCA PESKA (LIKE GRAINS OF SAND); (Nagisa No Sindbad); japanski, 1995, 130 min, 35 mm; re`ija: Ryosuke Hashiguchi; uloge: Yoshinori Okada, Kota Kusano, Ayumi Hamazaki, Koji Yamaguchi;

Kada devojka Kasane do|e u novu {kolu, shvati da je Shui, najzanimljiviji momak u razredu, o~ajno zaljubljen u {kolskog druga Hiroyukija. Ali njega on ne interesuje. Shui i Kasane postaju dobri prijatelji, koje svi posmatraju kao par.

Kada Hiroyuki po~ne da se interesuje za Kasane, Shui odreaguje veoma nezrelo.

Divlji film o strastvenoj i druga~ijoj prvoj ljubavi.

~etvrtak, 4. 12. – 20. 00; LATINO MOMCI IDU U PAKAO (LATIN BOYS GO TO HELL); nema~ko / {panski, 1997, 75 min, 16 mm; re`ija Ela Troyano; uloge: Irwin Ossa, John Bryant Davila, Jenifer Lee Simard;

Justin je dvadesetogodi{nji momak koji je jo{ uvek nezreo. Najradije gleda sentimentalnu TV seriju o umoru iz strasti. Na zemlju se spu{ta kada se pojavi njegov bratanac, Angel. U njemu se ra|a ljubav i ve} ljubomora, jer su Angelu dra`e `ene. U drugom planu je pri~a o paru, koja se zavr{ava kao i u TV seriji...

subota, 6. 12. – 20. 00; SVUDA PO MENI (ALL OVER ME); ameri~ki, 1996, 90 min, 35 mm; re`ija: Alex Sichel; uloge: Alison Folland, Tara Subkoff, Wilson Cruz, Cole Hauser, Leisha Hailey;

Klaudija je lepa, mlada, bu~, rolerka, zaljubljena u svoju najbolju prijateljicu, zbunjenu Ellen; koja se vi{e interesuje za homofobi~nog Marka. Novi Klaudijin prijatelj Luk, koji je gej, upada u tu~u sa Markom. Slede}eg dana nalaze ubijenog Luka. Sumnja jo{ vi{e, muti odnose me|u devojkama.

Klaudija shvata da je lezbejka i stupa na scenu. Zaljubljuje se u pankerku Lusi...

nedelja, 7. 12. – 20. 00; LJILJANI (LILIES); kanadski, 1996, 95 min, 35 mm; re`ija: John Greyson; uloge: Marcel Sabourin, Ian D. Clark, Aubert Pallascio, Robert Lalonde, Remy Girard;

^ulna i napeta pri~a o ljubavi, izdaji i osveti. Katoli~ki {kof (vi{i sve{tenik), dolazi u zatvor da ~uje poslednju ispoved zatvorenika Simona, poznanika iz mladosti. I tada, iznenada postaje talac, a zatvorenici pred njegovim o~ima igraju, Simonovu pri~u, pri~u o ljubavnom trouglu.

Film je dobio nagradu publike, na festivalu u San Francisku.

O @IVOTU SVETSKE PUTNICE ALME KARLIN

Alma M. Karlin
KAKO JE UOP[TE DO[LO DO TOGA, DA SAM OBI[LA SVET?

Bi}e sam `enskog pola.

Ako bih rekla, da sam "`ena", ljudi bi odmah bili u isku{enju da pomisle, da sam optere}ena bra~nim drugom, ali ja sam sasvim sama, kao rak samotnjak; osim toga bili bi u stanju da mi pripi{u odre|ene `enske ~ari, kojih nemam.

Alma Karlin

Nisam ni posebno {iroka niti posebno visoka i na mojoj spolja{njosti nema ni~eg vrednog pomena. To svakako va`i i za moju unutra{njost, jer svaki je ~ovek sklon tome, da se vidi u najlep{em svetlu, i {to "spoznaj sebe" spada me|u najte`e ume}e `ivljenja, ipak, podse}am se, znam da pi{em. ^ovek ipak mora da ima barem jednu iluziju! I ta iluzija je tako|e razlog za moj put oko sveta.

Kao dete sam naime, obolela od "jezi~kog besnila", palila sam strane jezike i neprestano se u~ila pogre{nom ube|enju, da }e me jednom moje znanje samo zapaliti i ugasiti. Kako se to nije desilo, po~ela sam da pi{em i po{to sam kao dete, ~esto bila u dodiru za raznovrsnim Azijcima, u meni se probudila ~e`nja, da te skrivene zemlje i ljude vidim li~no. Moj odnos prema `ivotu je vazda bio neobi~an: nekako plivam van pola i ljubavi, {to ne zna~i, da ne mogu, veoma rado, imati ~oveka kao ~oveka (pol je precrtan), i zato sam verovala da razumem stvari pred kojima `ene obi~no zatvaraju o~i. Kasnije kada su mi ~ak otkupili rukopis romana, videla sam se (kako se nadobudnim piscima ~esto de{ava), kako putujem na ra~un slave, i ta mogu}nost prihoda je bila uzrok, da sam sa zadovoljstvom spakovala kofer i Eriku, moju voljenu pisa}u ma{inu, i godine 1919. se otisnula na put. I to, prirodno, na Antile i u J. Ameriku.

U Evropi sam bila prili~no neopa`ena i putovala sam bez pote{ko}a. U J. Americi sam pak bila neo~ekivano smeteni kanarinac, me|u vrabcima i zebama. Kada se predstavlja{ kao `ena... ne, ta re~ ima previ{e `enskog u sebi, recimo radije bi}e `enskog pola, to zvu~i mnogo neutralnije. Dakle, zamislite bi}e, koje sanjari o tome, da }e `iveti kao mudraci u himalajskim pe}inama, i nenadano se na|e me|u ljudima, kojima je samo do ~ulnog `ivota, koji u `eni vide samo sredstvo za zadovoljene svojih divljih strasti, kojima krv u `ilama te~e kao vru}a reka i koji su pore svega ludi za beloputim `enama. Verovatno vam je jasno, kako mi je bilo pri srcu, kako sam sve dublje gledala i kako divlje su bile bitke, u koje sam se morala, dan za danom, upu{tati. Kada sam,

pet meseci kasnije, napu{tala Peru, bila sam mudrija i u iluzijama oko prihoda – kanarinac je bio prili~no o~erupan, a bila sam tako|e i poprili~no preplanula i manje primetna. Tih meseci mi se kljun, tako|e, jako razvio i zao{trio. Ono bi}e, koje je pre putovalo kao spisateljica, `eljna prou~avanja i u~enja, se iz ptice pretvorilo u bodljikavo prase. Bio je to moj prvi preobra`aj.

Tih osam godina burnih putovanja, ve}inom po nezdravim i sparnim tropskim predelima, gde `ivot najsna`nije pulsira, ali gde je tako|e nagomilano mno{tvo otrovnih bacila, je bilo dugo i mu~no, ali i jednako korisna {kola; i upravo okolnost, da sam novac za nastavljanje putovanja stalno morala odmah da zaradim, prirodno umnim radom, koji je, kao {to znate po pravilu najslabije pla}en, a i manje ga je nego drugih, me je dovela do tesnih odnosa sa narodom. To nisu bili ljudi kakve naj~e{}e sre}emo u prvoj klasi, ali ako dospemo na Daleki istok, naoru`ani pravim instrukcijama; ~esto sam ina~e upoznavala ljude iz boljeg dru{tva, ali ipak sam se na du`e vreme zaustavila. Ne, bili su prosti ljudi koji se ne pretvaraju, koji `ive i reaguju instiktivno, koji svoje naklonost ili ne naklonosti ne skrivaju iza maske i koje pored mana, krase tako|e i sve odlike ubogih i tla~enih. I ako se ponekom mu{karcu prohtelo, da me {~epa, odvu~e i iskoristi, tako kako ~ovek pokupi vre}u, koju slu~ajno na|e na putu ({to se za njega lo{e zavr{ilo, mada sam morala da `rtvujem prami~ak kose ili malo ko`e), meni su dodu{e, kako mu{karci, tako i `ene priredili toliko neo~ekivane i nepoznate dobrote, da je moja vera u ~ove~anstvo ostala neosuje}ena.

Osam godina, stalno novih doga|aja, utisaka, dr`ava, naroda, isku{enja, odricanja, osam godina te{ke borbe, a tako|e, najdubljih pre`ivljavanja, je od mene stvorilo to {to sam danas. Istina je, da me je tropsko ludilo promenilo, da sam preplanula u njegovim u`arenim vru}inama, jednako se mistika prihoda vrtela oko svega – kako me se dotakne, splete srebrnu maglicu. Iza svake tuge, stoji ne{to lepo, i za poni`enje i trpljenje ne~eg velikog i dubokog, i ta neobi~na me{avina dobra i zla se ulila u more se}anja, iz koje stvaram svoja dela. Ako sada svet vidim druga~ijim o~ima od ve}ine ljudi, te{im se mi{lju da je mo`da ba{ u tome moja jedina vrednost knji`evnice, jer gledam na stvari iz ugla, koji je drugima nedostupan.

Pi{em onako kako JA shvatam stvari, a ne onako, kako drugi misle, da bi ih morala. Zato }u sad, nakon op{irnog uvoda, bez zadr{ki pred ~itaoce istresti svoje misli i utiske.

Mu{karac vidi trope u lep{em svetlu od `ene, od bilo koje `ene, jer, prvo, bavi se poslom koji ga ispunjava. On je vlasnik planta`e, nadzornik, vladin slu`benik, preduzetan ili se po tom podru~ju skita, u lovu na dogodov{tine. Drugo, raduje se poznastvu sa `enom druga~ije puti, i njenim ljubavnim izlivima. Sama dodu{e nisam razumela, kakav u`itak je u tome da obujmi crnu ostrvsku lepoticu ili se odmara na njenim vise}im grudima – kao da je namazana kokosovim uljem, neoprana, ima ovu ili onu ko`nu bolest i okru`ena je mirisom druge rase, sve u svemu de gustibuus... Na kraju krajeva mu{karci ne rizikuju previ{e. Drugo, posve drugo je za belkinju kada joj prilazi tamnoputi mu{karac. U njemu je utelotvoreno potomstvo, rasa i ne{to, za {ta nemam pravog izraza, mo`da rasno dostojanstvo. Istina neobi~nost je da to lako razumemo, tek nakon {to smo `iveli me|u ljudima druge rase, i tu bih upozorila, da ne govorim tako zbog nekakve evropske nadmenosti. Beskona~no se divim japanskoj umetnosti, indijskoj filozofiji i brojnim isto~nja~kim ube|enjima, jednako se protivim odbacivanju izrazitih autenti~nosti. Japanac je najbolji u svemu japanskom, belac je najbolji u svemu bela~kom, to je po meni vernost tradiciji. Kafu, pijem crnu, vino nerazbla`eno, ~istu vodu. Videla sam previ{e nesre}e i ogor~ena srca, zbog me{ovitih brakova, da ne bih opominjala na takve veze. Kako Evropljanka mo`e dobro da se ose}a, pored mu{karca koji je naviknut, da `ene primaju njegove re~i kao saop{tenje poluboga? Pored mu{karca, koji je od malena naviknut da samo

zapljeska i ve} ga dvori majka, sestra, supruga... Kako se povede s mi{lju, da je supruga, kasnije kada izhlapi omama me|usobne polne privla~nosti, samo namensko sredstvo: bi}e, koje }e mu podariti sinove ili }e biti odba~eno kao neupotrebljivo i zamanjeno plodnijom `enom, kao {to napukli tanjir zamenimo drugim. Kako, sastanci, bez onih sitnih ne`nosti, koje poznajemo samo mi Evropljani? Pojedine `ene slute koliko su srasle s na{om kulturom, kako dubok upliv na na{e razmi{ljanje i ose}ajnost, imaju Karlo Veliki, bitka u Tevtobur{koj {umi, saga o Nibelungu, Lorelejina skala, Spesart i drugi. Pa, svaki Kinez prepoznaje prisilu svoje kulture. U njoj spavaju Laocejeva mudrost, Konfu~ijeva hladna filozofija, umetnost Tangovog perioda, mo}nost Velikog zida. Vazda izme|u jedne i druge kulture, zjapi nepoznati i nepremostivi unutra{nji ponor. Istinski voleti, smo sposobni samo ono – tome me je nau~ilo osmogodi{nje skitanje po svetu– {to nam se ulilo u meso i krv. Jer tropi su nam po svome bitstvu strani, ne mo`emo ih voleti. Neki putnici s odu{evljenjem pri~aju o pla`ama u senci palmi, na kojima su proveli nekoliko no}i pod mese~inom. To je ne{to drugo. Ja sam mnoge no}i, pod mese~inom i bez nje, do~ekala na nebrojanim ostrvima s palmama i ve~nu jednoli~nost prirode, do`ivela kao prokletstvo. Oko {est se nad zeleno-modrim, svetlucavim morem, Sunce podigne u trp}u}e zlato, tropsko, vla`no plavetnilo dana i oko {est uve~e se, dan za danom, nenadano brzo i nemilosrdno utopi u isto zeleno-modro svetlucavo more. Palme su uvek iste – ili ih pokriva srebrni sjaj Meseca ili zlatno, oboji Sunce. Uvek ista vru}ina, ista gamad, isto cve}e – izjutra pupoljak, oko podneva ra{irena ~a{ica, uve~e uvenuli cvet. Nijedne la|e, nijednog ~oveka, nikakve promene. Kada pada ki{a, pada mesecima, kada sija sunce, taj "bakreni du{manin" neprestano stra`ari na `are}em nebu. I svuda sam nailazila na isti `ivotni `ar: u ljudima, `ivotinjama, rastinju, u najsitnijem insektu. To nije ista svest o `ivotnoj snazi, kao kod nas, koji se bore, uva`avaju i u`ivaju, tako|e. Tamo sam, tu `ar, ose}ala kao nezasitu `elju vampira, koji se ne obazire nina{ta, ve} zatvorenih o~iju i gotovo bezumno, nasko~i svoju `rtvu i sisa, sisa, sisa, sve dok njega samog ne napadne mo}niji i isisa ga. Miris trule`i se podi`e sa zemlje, sve omamljuje. Neprestano, po vla`noj i toploj zemlji padaju novi listovi, trule, ra|aju novi `ivot i u cvetu ga uni{tavaju... . . Sve se uni{ti, {to je u cvetu, ni{ta ne do~eka da se zajeseni, lagano odumre. Ljudi, tako|e, umiru rano i obi~no iznenada. Vatrena priroda, uplete sve i udavi. Kod ljudi, iz tropskih dr`ava zato u ljubavi ima ne~eg ubila~kog, ne{to, nepobitno sadisti~ko. Najradije bi predmet, svoje ljubavi, odmah pred svedokom isisali, a zatim kao mrtvu masu, sklonili. Ljudi iz tropa su orasla deca, kada se igraju, spuste na tlo i zaborave. Nemaju ni `ivotnog nacrta, ni mo}, da bi ga realizovali, ve} `ive i umiru, kao muve jednodnevnice. I jer `ive u senci smrti, `ele, bezobzirno i bez razmi{ljanja da zgrabe sve, da bi u tom trenutak u`ivali, jer ih u slede}em trenu, mo`da ne}e biti.

Odlomak iz zaostav{tine Alme M. Karlin

Thea Schreiber
U POSETI KOD ALME KARLIN

Li~ni susret s nekim umetnikom nas na`alost ~esto razo~ara. Na putu, prema Celju, toga se nisam bojala. Naumila sam Almi K. , spisateljici i istra`iva~ici ~ije knjige ili ~ije ime velika ve}ina ljudi, danas zna. Pred odlazak sam iznova prelistala "Zmajeve i duhove" i veselila se susretu s dragocenim ~ovekom, koji je napisao te duboko pro`ivljene novele.

Nad starim Claudio Celeio, koji se danas zove Celje, se podiglo svetlo, sun~ano jutro. Sa svih strana, putnika, pozdravljaju gore i sa njihovih vrhova prijatne crkvice ili ru{evine, koje prkose vremenu. Put me je pored Nema~ke ku}e (dana{nji Celjski dom) vodio direktno do Alminog doma, podignutog na rimskim

temeljima. Te{ka vrata pod svodom u kapiji su bila otvorena i predamnom je bilo cve}em obraslo pravougaono dvori{te. S leva su bila ulazna vrata. Kroz gornje staklo je svetlela lu~ – nekako neodlu~no sam potegla staro zvonce – i pojavila se sitna, produhovljena `ena kojoj su bile upu}ene tolike kritike, ~u|enje, pobijanje i hvale. Stajale je, vitka i ne`na, suvog lica, koja uprkos vidnim tragovima izcrpljenosti, deluje mladoliko. Na svetlosti njena meka, crvenkasto-plava kosa, izsijava kao sveta~ki sjaj i meko sen~i njene zagonetne o~i, koje gledaju prodorno, produhovljeno i zra~e toliko du{evne dobrote, da su mi zauvek ostale u se}anju. Na Almi Karlin je sve plemenito i prosvetljeno, du{om i duhom. Nasuprot neverovatno ne`nom stasu, zra~i gotovo nad~ove~ansku energiju, koja joj je i omogu}ila osam godina istra`iva~kog putovanja po svetu, punom opasanosti i oskudice. Taj put je lako prelazila `ena, ~ija se odva`nost grani~i sa preziranjem smrti i kojoj je umetnost zna~ila sve. Alma Karlin je tim putem morala da ide – bilo joj je su|eno. I kao i svi ozbiljni umetnici, morala je da za sve duhovne vrednosti, koje je zatim podarila svetu, plati svojom krvlju.

S is~ekivanjem stupam u prostorije, u kojima je hiljade stvari, koje pri~aju o opasnostima i doga|ajima {irom sveta. Ali kako, bez me{avine ose}anja mo`e da ih razgleda posetilac, koji nije pro~itao knjigu Samotno putovanje oko sveta i ^ar ju`nog mora, podnaslovljenih Tragedija jedne `ene. Jer pri pogledu, na te predmete, se pred nama jasno i opipljivo prikazuju, povezani s njima, zapanjuju}i trenuci, opisani u knjigama.

Sa zidnih }ilimova pla{e po~asni javanski bogovi, s ra{irenim prstima, dugim kao paukove noge. Neobi~ne skrinje, vitrine i posude, koje bi nas na mig, povele od dr`ave do dr`ave. Na ju`nom zidu su pri~vr{}ena koplja, koja svojom preciznom izradom, govore o umetnosti domorodaca. Gove|e ko`e i palmine lepeze nas preme{taju u svet, koji nam je stran. Iz uglova streme mra~ne maske idola i u mraku se ~ini, kao da se pribli`avaju. ^udnovato je krh, japanski porcelan u ko{arama, sitni– maju{ni predmeti, nad kojima se pitamo, da li su te umetnine zaista delo ~ovekovih ruku. Iz tih dr`ava su i krasna kineska ru~na dela, kao i indijski zlatni vezovi. Te{ko mi je da odlu~im {ta bih najpre pogledala, jer je mno{tvo ~udnovato lepih

Alma Karlin sa prijateljicom

stvari, koji beskona~no o~aravaju posetioce. Kao za~arane, na{e o~i se spu{taju po tim nepoznatim oblicima i bojama, du{a ose}a harmoniju misti~nog sveta, u kojem Almine ozbiljne o~i sanjivo gledaju.

A ono najdivnije }u pogledati tek nakon posebne molbe: zbirka korala. Predajem se lepoti i ~arobnosti prirode. Mno{tvo najlep{ih komada je Alma sama sakupila iz ju`nog mora. Pored korala, koji se isti~u na plavoj podlozi, tu su i {koljke, jaja egzoti~nih ptica, neobi~no kamenje i raznovrsni drveni komadi, najrazli~itijih uzoraka, zatim shvatim da tu postoji ne{to sasvim neo~ekivano: herbarijum. Zaboravljam na sve ostalo i prepu{tam se divljenju tog nau~nog dela: pod svakom biljkom ili cvetom je opis njenog lekovitog svojstva ili toksi~nost, te biljke ili pri~a o njoj. Tako|e je sve to plod Alminog studija, taj zbornik, sastavljen neumornim radom. Jo{ vi{e su me odu{evile njene skicirke i gomila divnih studija o cve}u iz tropskih dr`ava, pra{uma, ju`nog mora i drugih zemalja. Nama nepoznato rastinje je u tim delima tako slikovito opisano, da lako dobijemo predstavu o `ivopisnosti tropa i raznovrsnosti rastinja.

Kada se iz tog {arenila vratim u sada{njost, vidim kineske i japanske slike. U tim prostorijama bi ~ovek samo posmatrao i divio se. Pored prozora stoji verna ”Erika”, koja je Almu pratila svih tih godina i jo{ uvek slu`i svojoj svrsi. Kako prilazim pisa}em stolu, divlje se ogla{ava Bleki, ljubki, patuljasti {pic, koji `eli da za{titi svoju gospodaricu. Jednakim besom se ogla{ava, dok slikam Karlin: Alma sedi sasvim mirno, na{ta on o~ita nije navikao.

Poslednjih dana s umetnicom idem u duge {etnje, po prirodi i iz razgovora tek upoznajem ozbiljnu Almu Karlin, velikog i dragocenog ~oveka. Posebno su lepe ve~eri, kada se utapa u dalekim svetovima – umetnica sedi nasuprot mene, sanjiva i mirna; njene si}u{ne, mukotrpnim radom istro{ene ruke, le`e i prave kontrast boji njenog kimona. Pod vise}om lampom tiho zvone japanski zvon~i}i, koji donose sre}u – sve je meko, kao u snovima.

U vreme sun~anih dana, bogatih do`ivljajima, radim.

Ki{a je zagrnula pokrajinu. Poslednji put vidim Alminu figuru, pre nego kao duh is~ezne u magli, koju podi`e ki{a – to~kovi kloparaju po {inama, a ki{a nemilosrdno te~e niz prozore.

Objavljeno 1. jula 1932. u
Neubukower Anzeiger

Sonja Dular

SVAKI ^OVEK IMA SVOJU SUDBINU

Alma M. Karlin je bila skribomanka s kolumbovskim ose}ajem, obdarena ”jezi~kim ludilom” i ”prenapeto{}u”. U `ivotu je `elela dve stvari: sre}u na putu i knji`evni uspeh. Najvi{e je cenila individualnost, slobodu i kosmopolitizam. Sama je za sebe rekla ”bi}e `enskog pola”, ”da nije dama, nego uspe{no Ono”. Verovala je u bez~utnog duha i da u budu}nosti polna razlika ne}e biti zna~ajna. Po{tovala je mistiku, ~arobnja{tvo i praznoverje, ”koje preme{ta ~oveka u nepoznate svetove”!

RAZUMETI SVE JEZIKE SVETA

U~enja stranih jezika se prihvatila kao da je pitanje `ivota ili smrti. Svako jutro je napamet nau~ila pri~u ili pesmu na svim jezicima, istovremeno. Ponedeljkom je po pola sata u~ila norve{ki i sat vremena sanskrit, utorkom je imala francuski, sredom engleski i hri{}anski latinski, ~etvrtkom danski, petkom, prvo italijanski, a zatim {vedski, nedeljom po dva sata {panski i uve~e ruski.

Svaki jezik ponaosob joj je otvarao put u njegov narod, dr`avu i kulturnu ba{tinu. Napamet nau~ene pesme za nju nisu bile misli o lepim re~ima, ve} su duboko u njoj uskladile ”posebnu muziku”, /... / koja ju je podigla za jednu oktavu vi{e, ponela je u zrak, jer se ono {to je bilo najbolje u njoj, slobodno {irilo”.

PROPUTOVATI CEO SVET

Sve ~emu se u~ila, {to je pro~itala i o ~emu je sanjala, htela je vlastitim o~ima da iskusi i

do`ivi. Dan pred polazak, na osam godina dugo putovanje, mislila je da ne zna, za{to mora da ide, ali dok ne ode, ne}e imati mira. Kolumbovska {irina, koja ~oveka tera napred u nepoznato i neodre|eno, ju je dovela u dodir sa raznim nacijama, religijama i civilizacijskim stupnjevima. Prou~avala je pojedina~no sva polja materijalne i duhovne kulture, tih naroda. Podatke o zemljama koje je obi{la je sistemati~no razvrstavala u poglavlja, kao {to su pri~e, industrija, minerali, biljke, narodna medicina, jezik, religija, obredne karakteristike, simboli~nost, poslovice itd. Svaki dan je po vi{e sati u~ila, pisala i slikala, radila na herbarijumu, sakupljala narodna predanja, pesme, bajke i legende i najrazli~itije umetni~ke, obredne i upotrebne predmete.

BITI SVETSKA KNJI@EVNICA

Prva zima, boravka na severu je bila "detinjstvo njene knji`evnosti". Svoje misli je po~ela da bele`i na papir i dani, koje je tada posvetila pisanju, su je u celosti ispunili. Odlu~ila je da }e se profesionalno baviti knji`evno{}u. Umetnosti, u kojoj je otkrila smisao svog postojanja, se latila vatreno i predano. Jednom je negde zapisala da kad bi znala koji joj je dan poslednji, i tog dana bi pisala. U knjigama je htela da prika`e stanje ~oveka, koji nije rezultat umetno iskonstruisanih standarda, nego njegovih li~nih borbi u moru sudbine. Prvi uspesi su joj pomogli da se odr`ali u ube|enju, da }e svojim delima posti}i priznanje i slavu. Za svoj narod je `elela da predstavlja ne{to posebno, ne{to kao {to su Kipling ili Stivenson za Engleze.

TRA@ENJE SAME SEBE

Rodila se napola hroma i nesimetri~na (njene o~i su takve ostale celog `ivota). Slutnje, da }e ako pre`ivi biti du{evno pogo|ena, se nisu ostvarile. Tas je umesto u du{evnu bolest, prevagnuo u neobi~nu vitalnost. S nezasitom `eljom za u~enjem i intenzivno{}u svakojakog postupka prevazi{la je telesnu manu i bolest. Sene, koja je na nju bacila sumnju, kada je dolazila na svet, se nikada nije re{ila. Prenapetost, kako je imenovala svoje osnovno `ivotno ose}anje, ju je vodila od jedne krajnjosti ka drugoj; lako ih povezujemo s pojmovnim parovima, kao {to su vitalnos – `elja za smr}u, romanti~ni idealizam – proza realizma, iluzija – ve~na istina, ljudska animalnost – duhovno razvijeni ~ovek, svet koji vidimo – svet koji ne vidimo, slava – zaborav.

Kada je imala dvadesetjednu godinu, osetila se nesnosno starom i rascepljenom. Bila je sasvim sama, na svetu, besku}nica. Takva svesna stanja su za nju vi{e puta bila vrata ka poku{aju samoubistva, ka preispitivanju i potrazi. Ko preduboko gleda u druge svetove, njegov pogled se onamo iznova i vra}a, osim u slu~aju, ako pred o~i postavi privla~nu iluziju, u koju veruje i spreman je da joj se sasvim preda. Alma je takav raskol prvo ispunila snovima o pravednom princu, ali joj uloga supruge nije bila su|ena. Tada je tako|e prvi put zapisala, da nije takva, kakve su druge `ene i da se njen put tek otvara. Ulogu knji`evnice, koja putuje po svetu, je osmislila iz ku}nog ugla, nasuprot tome iznutra i u du{i nije mogla da se umiri. Izrazi "prazna unutra{njost, ve~na svetlost, sveta mo}, samo}a, traganje za du{om, mudrost", koje je koristila u svojim autobiografskim pri~ama, pesmama i romanima, vode ta~no odre|enom filozofsko-misti~nom stavu, koncepta ~oveka i sveta. ^ovek ih ne koristi, ako ih ne iskusi i ozbiljno neprodre u njegovu svest.

UNUTRA[NJI KRIK

U Londonu Alma se dru`ila s azijskim prijateljima, koji su je uveli u isto~nja~ku filozofiju, a posebno u teozofiju.

Ako pogledamo osnovne teozofske temelje, Almina unutra{nja motivacija i njen `ivotni stav, nalaze svoje pravo mesto. Teozofija je stara filozofija, koja predstavlja most izme|u nauke i religije. U svom religioznom aspektu poru~uje, {ta je cilj svega `ivog, u filozofskom aspektu, za{to su stvari, kakve su, i u nau~nom, kako

priroda deluje. Teozofija u~i univerzalnim principima, koje lako spoznaje svaka osoba otvorenog uma, ali samo kroz postepen razvoj, sposobnosti razumevanja. Materijalisti~ka nauka, kao {to je Platon, ve} rekao, niko ne mo`e do}i do istine, jer je u celosti ovisna od toga, {ta nam na{a ~ula govore o svetu. Umesto toga treba razviti unutra{nje opa`anje, s kojim je mogu}e razumeti nevidljive uzroke, vidnih pojava. Teozofija ima u svom neobi~nom zna~enju tri zajedni~ka cilja: uspostaviti vaseljensko bratstvo, bez razlike na nacionalnu, versku, polnu pripadnosti, socijalni polo`aj i boju ko`e, osnivanje uporedne studije religije, filozofije i nauke i prou~avanje neobja{njenih zakona prirode i skrivene ljudske mo}i. Ezoteri~na strana teozofije, uklju~uje inicijaciju u bo`ansku mudrost i neposredno iskustvo njenih "sedam dragulja" (reinkarnacija, karma, hiararhija, jednokratnost svakog bi}a, progresivna evolucija, dualnost i znanje o egzistenciji svega {to je `ivo). Takva spoznaja daje ~oveku ogromnu odgovornost; izskustvo prosvetljenja mu otvara put u potpunu slobodu, individualnost du{e, mo} ljubavi, prevazila`enje materijalnog, ka duhovnom opstanku, kreiranje vremena i prostora itd.

PROBE STVARNOST

"Okultisti su govorili, da bi put, koji je izabrao moj ego, bio kao se~ivo o{trog no`a. Crte na mom dlanu donose smrt, kada god mi krene nabolje", pisala je Alma o svojoj sudbini, prijateljici, slikarki Tei Gamelin. Kada je plovila na la|i Bologna, imala je ~udne snove o budu}nosti koja se ose}ala na trule` i raspadanje.

Puna ideala i vere u duhovno razvijenu li~nost i duhovno bratstvo, kojima se obavezala i za koje se borila, obi{la svet i o tome predavala i pisala– i u tome je bila sama sa svojim prijateljima, teozofima, budistima, katolicima i paganima. Njen rad su cenili evropski intelektualci. Selma Lagerlof je rekla, po objavi Almine knjige, Windlicher des Todes, da za svoj veliki rad zaslu`uje Nobelovu nagradu.

Velika ve}ina je nije razumela. Niko u njoj nije video razvijenu li~nost, ve} samo ~udnu `enu. Jednakost, izme|u mu{karaca i `ena, nije prona{la, ve} samo pretnje silovanja i zloupotrebe. Nesebi~nu ljubav koju je ose}ala prema drugom ~oveku, je retko s kim mogla podeliti. Ideja o duhovnom bratstvu je udarala svugde u nepremostive razlike izme|u bogatih i siroma{nih, vlastodr`aca i izrabljivanih. Kada se zauzimala za slobodu, u njoj su videli isklju~ivo izdajnicu, komunisti~nu ili nema~ku dou{nicu. Ve} pred drugi svetski rat je Evropu pozivala na demokratiju i ukazivala na nepravde, koje su se zatim i dogodile. Uverila se da svaki re`im, bio to nacizam ili komunizam, dozvoljava samo slavu za dr`avu, jednoumlje, uni{tava svaku li~nu slobodu i isklju~uje sve strane ideje. Njena vizionarnost, poznavanje univerzalnih principa i prodornost misli, su ljudi etiketirali kao ~arobnja{tvo, bolesna predskazanja i cinizam. Po{to nisu mogli da je prihvate kao svoju, zaboravili su je.

NAKON SMRTI

Njena stalna prenapetost, ~injenica da nije mogla da se uklopi u ovda{nji svet i iz njega, ispunjena, ode, ve} ide napred i tra`i vreme, kada }e ljudi shvatiti da je htela da im ne{to ka`e i da ih pozove na put oko sveta, na put ka drugom i ka samom sebi.

Sa~uvana dela govore da se skrivenoj sveobuhvatnosti zaista pribli`ila; koliko se pribli`ila ljudima, govore retki, koji su imali prilike da je upoznaju. Tea Gamelin, koja se nakon njene smrti borila da bi je ljudi po{tovali, bi o njoj mogla najvi{e re}i. Svoje autobiografije Dva `ivota – jedan cilj, zbog smrti Tea nije zavr{ila. Poslednje sa~uvane strane opisuju njenu prvu posetu Almi, koje je u jednom od svojih prvih {rtajkova osigurala, da bi ih jednom sve ispri~ati. [ta je to sve, ne mo`emo znati. Iz pisma lako zaklju~ujemo da je Tea bila jedina osoba, s kojom je Alma intimno, bez opasnosti delila svoju du{u. Za nju je bila jedini ~ovek,

koji je bio sposoban drugome da se preda ili kao {to je govorila "`iveti u odnosu Ti i Ti, a ne Ja i Ti". ^injenica, da le`e u zajedni~kom grobu, govori sama za sebe.

BIOGRAFIJA

1889. Alma Maximiliana Vilhelmina Karlin se rodila 12. oktobra, penzionisanom majoru austrijske vojske Jakobu Karlinu (60 godina) i u~iteljici Vilibaaldi Miheljak (45 godina). Njeni preci s o~eve strane su do{li iz Francuske i poreklom su iz Milana, gde je 1720. g. umro, Giovanni Rinaldo, grof Karlin, profesor astronomije, nau~nik i pisac, autor poznate istorije Meksika i Perua. Svi potomci su se veselili u~enju, nauci, jezicima, putovanjima i pisanju.

1897. Alma Karlin u osmoj godini ostaje bez oca, koji umire od tuberkoloze. S tetkama putuje po Dalmaciji, Hercegovini i Italiji.

1898. Putuje po Tirolu i Bavarskoj, gde po pet sati dnevno obilazi muzeje i (?). Po~inje da pi{e svoje prve pesme i kra}e pri~e.

1902. Izdr`ava dugotrajno ortopedsko le~enje. Te{ke bolesti prevazilazi u~enjem stranih jezika.

1907. U Gracu daje ispite iz nema~kog, engleskog i francuskog. Malo kasnije zatim odlazi u London na studije jezika: engleski, {vedski, norve{ki, danski, italijanski, {panski, francuski i ruski. U~i se tako|e i sanskritu i kineskom, prou~ava egipatske hireoglife i hebrejski. Izdr`ava se prevo|enjem i podu~avanjem. Azijski poznanici i prijatelji je upoznaju sa isto~nja~kom filozofijom i uvode u teozofiju. U toku studija {est meseci provodi u Parizu, gde slu{a predavanja na College de France i na Sorboni.

1913. U kratkoj poseti Celju razmi{lja o udaji za verenika Hsi-Sing-jung-Lungom, sina kineskog mandarina, i preko Danske i [vedske se ipak vra}a u London.

1914. U prole}e na londonskom Societi of Arts s odli~nim daje ispite iz osam stranih jezika. Po{to, po po~etku prvog svetskog rata, kao austrijska dr`avljanka, u Velikoj Britaniji nije vi{e po`eljna, be`i u Norve{ku. Zimi stanuje u Stockholmu, gde se izdr`ava daju}i ~asove jezika. Odlu~uje da }e se profesionalno baviti pisanjem.

1918. Po zavr{etku rata, vra}a se u Celje, gde osniva {kolu stranih jezika. Odlu~uje se za put oko sveta. Njene dodatne pripreme obuhvataju ve`be u slikanju i u~enje zemljopisa, istorije, nauke o prirodi, botanike i zoologije.

1919. Celje napu{ta 24. 11 oko 18. 35. Sa sobom nosi 130 dolara i 54 marke, pisa}u ma{inu Eriku i re~nik deset stranih jezika, koji je sastavila sama. Izme|u putovanja namerava da se izdr`ava honorarom od objavljenih ~lanaka, knjiga i od pou~avanja. U Trstu nakon dugog ~ekanja dobija samo jednu vizu, za Japan.

1920. U Genevi se 21. 2. ukrcava na brod Bologna i u Japan plovi preko J. Amerike.

1920. U Mollendu se iskrcava 5. 4. Prvo se sre}e sa ~arobnja{tvom i vra~anjem inka naroda. U Panami, gde je do{la u avgustu, susre}e se jo{ i sa vudu ~arobnjacima. U tamo{njoj administraciji radi kao prva `ena, sudska prevoditeljica.

1921. Od marta do jula plovi po obali Srednje Amerike. 4. 8. pristaje u San Francisco. Ubrzo zatim odlazi na Havaje, gde je prvi put intervjui{u i gde joj majka {alje primerak njenog prvog objavljenog romana, Moj mali Kinez.

1922. U Japanu joj nude slu`bu u nema~koj ambasadi. Ve`ba se japanskim tehnikama slikanja.

1923. U Koreju polazi 1. 7. , zatim dalje u Mand`uriju i u Kinu. U Pekingu u ~asopisu The Far Eastern Times objavljuju njen ~lanak pod naslovom Jugo-slavija i njeni problemi. Na Formozi obilazi lovce na ljudske glave. U Hongkongu kupuje kartu do Australije; na putu obilazi Manilu, ide oko Bornea, Bisernih ostrva... do Sidneja i Adelaide.

1924. U novozelandskom mestu Whangarei 20. 8. dr`i predavanje na tamo{njem Arts and Literari Societi o orjentalnim umetnostima. U septembra se iz Aucklanda upu}uje na ostrva i arhipelage ju`nog mora. Na ostrvlju Fi|i, u Novoj Kaledoniji, na Novim Hibridima, Karolinskim ostrvima i Novoj Gvineji, `ivi me|u doma}ima kao robinzonka. Oboljeva od malarije i tropske dizenterije. Za dlaku be`i iz ruku kanibala.

1926. Putuje po Indoneziji, Javi i Sumatri, Malajskom poluostrvu, Burmi.

1927. U Indiji obilazi Kalkutu, Agro, Delfi, Lahore i Kara~i. Dr`i predavanje o miru, za koje prima odlikovanje.

1928. U januaru se preko Bab el-Mandeba (Vrata suza) vra}a u Celje. Te{ko namu~ena, bolesna i psihi~ki potresena, prihvata se ure|enja ogromnih koli~ina sakupljenog znanja i materijala iz podru~ja materijalno-duhovne kulture, etnografije, antropologije, religije, mitologije, vra~anja i magije.

1929. Pi{e putopisne ~lanke za nema~ko i englesko govorno podru~je za dnevne novine, `enske revije, istorijsko-etnolo{ke i okultne publikacije. Po~inje s objavljivanjem svojih putopisa i pisanjem romana.

1930. Pi{e joj slikarka Thea Gamelin. Dvogodi{nja korespodencija i kratki obilasci, prave doboko prijateljstvo. Gamelinova se 1932/33. godine za stalno naseljava u Celju.

1931. Brojna daleka putovanja i predavanja po evropskim univerzitetima, `enskim i drugim klubovima u naredne dve godine. Prijem kod ~italaca i kritike, u inostranstvu je ugodan i brojan (o njenim knjigama izve{tava ve} sto ~asopisa {irom sveta).

Alma Karlin

1934. Prestaje s pisanjem eksoti~nih romana i preusmerava se na okultizam i praistorijske civilizacije.

1937. U Celju sakriva novinara, protivnika nacizma, Hansa J. Bonsacka. Iz protesta prestaje da {tampa na nema~kom.

1941. U Nema~koj zabranjuju dela Alme Karlin i Thee Gamelin. Njenu imovinu zaplenjuju i upisuju je na spisak za kon-logor. Po okupaciji Jugoslavije, gestapo je hapsi, ali joj uspeva da pobegne u partizane. Iz oslobo|ene teritorije u Crnomlju odlazi u Dalmaciju i na kraju rata se vra}a u Celje. Tea je u ratu bila kurirka i jednom je bila te{ko ranjena.

1945. Po oslobo|enju, Alma i Tea se za stalno sele u malu ku}u na brdu Pe~ovnik nad Celjem. Zaokupljaju je te{ko osiroma{enje i o~aj. @ive od Teine bora~ke penzije.

1950. Alma Karlin umire od raka 15. 1. Dva dana kasnije Tea je pokopava na Svetini.

O @IVOTU SVETSKE PUTNICE ALME KARLIN
Tekst Ur{ula Cetinski
Igra Polona Vetrih
premijera oktobar 1995, Ljubljana

Ur{ula Cetinski

je pozori{te o~arala i za~arala 1985. godine, kao kulturna urednica na Radio student-u, a zatim kao rediteljka emisije Mo} pozori{ne ludosti, u kojoj je energi~no napala doma}u i inostranu pozori{nu scenu, koju pomno prati deset godina. Pored brojnih prevoda, sa nema~kog, autorka je mnogih radova o pozori{tu, kritika i eseja, koje objavljuje u zemlji i inostranstvu, kao jedna od urednica revije Maska. U Cankarjevom domu je po~ela da u~estvuje ’92. godine, kao voditeljica dva

projekta, u koprodukciji s grupom Koreodrama Ljubljana, u kojoj se bavila menad`mentom i dramaturgijom. Trenutno umetni{tvo vodi me|unarodni festival Mesto `ensk, koji je Salzbur{ka akademija za kulturu i menad`ment, uvrstila me|u tri najzanimljivija kulturna projekta za ’95. godinu, u Evropi. Alma je njen dramski prvenac i istovremeno prva re`ijska suautorska predstava.

ANKETA

Anketirane su `ene, starosti od sedamnaest do ~etrdesetpet godina, njih sto. Anketu je sprovodila beogradska grupa za lezbejska prava – LABRIS, u Beogradu, u periodu mart – maj 1997. godine.

Prvi deo istra`ivanja, ovoga puta dajemo u znatno skra}enom obliku, a ~ine ga odgovori, anketiranih `ena, na slede}a pitanja:

1. [TA POMISLITE KADA ^UJETE DA JE NEKA @ENA LEZBEJKA?
2. DA LI ZNATE ZA NEKU LEZBEJKU U VA[EM OKRU@ENJU?
3. KAKO VI OBJA[NJAVATE, ZA[TO @ENE VOLE @ENE?

– (37. g.) Evo je jo{ jedna! Mu{karci su za nju na gubitku, dok ne do|e vreme za udaju. Tada su oni pobednici!

– (45. g.) Zgra`avam se pri pomenu Te re~i! Smatram da je to nastranost. Neprirodna stvar!

– (23. g.) Pomislim da je u pitanju poreme}en odnos u porodici – zato je neka `ena To. [to se medicine ti~e u pitanju je poreme}aj hormona. Poznajem neke devojke iz svog okru`enja, koje su jako lepe i i kada ih sretnem samo ka`em: ”Bo`e, kakva {teta!” Ali bez obzira na sve, te devojke (koje poznajem) su ipak izuzetne. Druga~ije su po na~inu razmi{ljanja, pona{anja. Nisu klasi~ne `ene.

– (24. g.) Svaka ima pravo da odlu~i {ta }e biti u `ivotu, ali ne bih volela da je neka `ena, meni bliska, lezbejka.

– (17. g.) Pomislim da je to `ena koja mrzi mu{karce.

– (24. g.) Mislim da ima problem iz detinstva. Da je ne{to odbija od mu{karaca. Mo`da su je razo~arali, pa se okrenula `enama. One joj daju sigurnost. Mislim da takvim `enama treba pomo}i, da iza|u iz krize.

– (33. g.) Lezbejstvo je stvar li~nog izbora, mada mislim da je to skandalozno. Lezbejstvo ukazuje da je `ena imala traume u `ivotu, koje nije prevazi{la, pa uto~i{te tra`i kod drugih `ena.

– (36. g.) Zamislim `enu koja je spolja `ena, a iznutra mu{karac, mada se za neke `ene odmah vidi da nisu prave, `ene. One se sigurno ne ose}aju dovoljno `enama, kada mogu da se zaljube u drugu. One sebe do`ivljavaju kao mu{karca, ~im imaju potrebu za `enama.

– (33. g.) Osetim sa`aljenje, pogotovo ako je lepa `ena u pitanju. Pomislim kako je `ivot okrutan i prema njoj i prema mu{karcima koji su je mogli imati. ^ula sam za mnoge poznate `ene da su lezbejke i za neke prosto ne mogu da verujem – za{to kada imaju sve. Znam i za jednu `enu iz susedstva, ali ona je jako ru`na. Mislim da je lezbejstvo gre{ka prirode ili su te `ene imale lo{u sudbinu, u smislu da nisu imale sre}e sa mu{karcima. Morale su nekome da se okrenu.

– (44. g.) Mislim da je takva `ena psihi~ki bolesna. Sigurno je maltretirana od strane mu{karca i to nikako nije mogla da preboli. Mada mo`da postoji i fizi~ka predispozicija.

Dru`im se s jednom lezbejkom (ne intenzivno) i smatram da je dobra drugarica.

– (30. g.) Te `ene su perverzne. Psihi~ki bolesne. Gadim ih se. Poznajem jednu lezbejku, ali ne mogu da se dru`im sa njom. One su iskompleksirane.

– (18. g.) Ni{ta posebno ne pomislim. To je njen li~ni izbor i meni je o. k dok ne ugro`ava druge.

– (26. g.) Potpuno mi je sve jedno koje je seksualne orjentacije neka `ena. Lezbejke se, predpostavljam, ne realizuju pored mu{karca, na pravi na~in. S druge strane dobijaju romantiku, ne`nost... a i prkose okolini.

– (18. g.) Svaki ~ovek oseti privla~nost

prema istom polu, samo neko to i realizuje.

– (22. g) Pomislim kako je to dobro! Ja sam lezbejka. Za{to `ene? – zato jer mu{karci ne znaju da pru`e prave stvari: ne`nost, razumevanje.

– (31. g.) Ne pomislim da je ta `ena bolesna ili nastrana. Pomislim da je ona ta koja ima vi{e emocija od mene. Lezbejke su jake i ne`ne. Dr`ila sam se dugo sa jednom lezbejkom, ali smo prekinule kontakt kada je oti{la iz zemlje.

– (18. g.) Lezbejka je druga~ija, od mene u tom pogledu {to nju seksualno privla~e `ene.

– (19. g.) Ja sam biseksualna. Drago mi je kada za neku `enu ~ujem da je lezbejka. A, objasniti lezbejstvo, to je kao kada biste nekoga pitali za{to vi{e voli ru`u od koprive.

– (35. g) U svakom slu~aju ta `ena je individualna i hrabra. To je dovoljan razlog da je po{tujemo i razumemo, jer ona ima svoj motiv. Zar `ene nisu senzibilne!?

– (26. g) Pomislim da voli `ene. Takve su ro|ene i meni je to sve savr{eno jasno i normalno.

Drugi deo istra`ivanja obuhvata mi{ljenje i reakcije anketiranih `ena, na pitanje vezano za lezbejsku porodicu sa decom.

– (18. g.) O tome nikada pre nisam razmi{ljala. U svakom slu~aju mislim da dete treba da raste i pored oca. Bilo bi jo{ nezgodnije da mu{ko dete raste sa dve majke.

– (28. g) Mislim da bi to bila kao i svaka druga porodica.

– (45. g.) Potrebno je dosta hrabrosti da bi se suprotstavile negativnom uticaju okoline, koji sigurno podkopava odnose. Tako|e je i pitanje da li bi se dete ose}alo ugro`enim od strane okoline.

– (17. g.) Mislim da takva porodica nema {anse da opstane. Mislim da to nije normalno. Dete iz takve porodice, vr{njaci nikada ne bi prihvatili.

– (22. g.) Lezbejska porodica mo`e da funkcioni{e. Dru{tvo je to koje nam uvak ne{to name}e, i iz svega toga mi ne{to mo`emo i da odbijemo – izvr{imo selekciju. O kasnijem toku `ivota, dete samo odlu~uje. I ono bira ono{to mu odgovara. Sigurna sam da dete, iz jednopolne porodice mo`e da bude heteroseksualno, kao {to i deca, iz heteroseksualnih brakova mogu da budu homoseksualci.

– (29. g) Dobru porodicu ~ine iskrenost, podr{ka... Ako nema nasilja, to je prava porodica.

– (18. g) @ene su prvenstveno majke – treba im dati mogu}nost da se ostvare.

– (26. g.) Mislim da takva porodica ne mo`e da opstane iz finansijskih razloga. A tu je jo{ i to da mi se takva porodica ~ini neza{ti}enom i nepotpunom, jer nema mu{karca.

– (35. g.) Kako da dve `ene do|u do deteta, ako ih nemaju iz veze sa mu{karcem!? I kako bi okolina prihvatila dete iz lezbejske porodice? Mislim da bi ta porodica imala jako puno neprijatnosti.

– (33. g.) Iz takve porodice mo`e samo da iza|e homoseksualno dete, a to nije dobro.

– (37. g) Veoma je va`no da `ene svojoj deci na samom po~etku objasne svoj odnos, kako bi i dete imalo ose}aj prirodnosti i pripadnosti, porodici. Za porodicu su najva`niji ose}aj slobode i iskrenost.

– (32. g.) U na{im uslovima samostalnoj `eni je te{ko da opstane – mislim na sva polja. Potrebno je puno napora i hrabrosti, da se takav odnos iznese na le|ima. Dete bi sigurno dolazilo u sukob sa okolinom, ali ne mislim da time gubi, ako u porodici ima ljubav i podr{ku.

– (24. g) Protivim se lezbejskoj porodici. Protivim se i tome da dete raste pored jednog roditelja.

Prisustvo majke i oca, u porodici, je neophodno da bi se dete izgradilo u zdravu li~nost.

– (45. g) Ja se ~itavog `ivota borim protiv institucije braka, i roditeljsta, tako da kod mene, protivljenje, nema veze s tim da li je u pitanju klasi~na ili istopolna porodica.

– (34. g) Lezbejska porodica!? To bi ve} bilo previ{e. Nemam ni{ta protiv toga da ako je `ena, u `ivotu imala probleme sa mu{karcima,

to podeli sa `enom koja je imala sli~na iskustva, ali u to ne treba me{ati decu.

– (38. g) Zamislite dete iz takve porodice – u kojoj se ne zna ko je mu{ko, a ko `ensko. Dete bi bilo rastrzano, jer ne bi znalo sa kim da se identifikuje.

– (22. g) Apsolutno prihvatam lezbejsku porodicu i tako }u `iveti i ako zakonom jo{ nije dozvoljeno.

– (43. g) Nisam nikada razmi{ljala o tome, ali mislim da je homoseksualcima zakonom zabranjen brak.

– (30. g) Ne razmi{ljam o tome. Mislim da lezbejke ne `ele decu.

– (26. g) Ako dve `ene imaju sve {to je potrebno da bi se bilo dobra majka – to je u redu. Za svaki slu~aj takvu porodicu bi trebali da pose}uju socijalni radnici i provere u kakvim uslovima `ivi dete.

Tre}i deo istra`ivanja je vezan za na~ine pomo}u kojih su ispitanice dolazile do prvih informacija o lezbejstvu.

1. Svim ispitanicama je bila poznata re~ ”lezbejka”

2. Svim ispitanicama su prve informacije o lezbejstvu bile prezentovane u negativnoj konotaciji

– 83% ispitanica je za pojam lezbejstva saznalo putem medija (novine, radio, TV – igrani filmovi i porno filmovi, knjige – stru~na literatura i romani)

– 13% ispitanica je za pojam lezbejstva saznalo u razgovoru sa roditeljima

– 4% ispitanica je za pojam lezbejstva saznalo u razgovoru sa vr{njacima

^etvrti deo se odnosi na pitanje: PO VA[OJ PROCENI KOLIKO IMA LEZBEJKI U BEOGRADU?

– 5% ispitanica smatra da u Beogradu ima 400. 000 lezbejki – 40%

– 4% ispitanica smatra da u Beogradu ima izme|u 20. 000 i 25. 000 lezbejki – 2% – 2. 5%

– 6% ispitanica smatra da u Beogradu ima izme|u 5. 000 i 10. 000 lezbejki – o. 5% – 1%

– 77% ispitanica smatra da u Beogradu ima izme|u 1. 000 i 3. 000 lezbejki – o. 1% – o. 3%

– 6% ispitanica smatra da u Beogradu ima izme|u 100 i 200 lezbejki – o. o1% – o. o2%

– 2% ispitanica smatra da u Beogradu nema vi{e od 10 lezbejki – o. oo1%

KRATKA ISTORIJA GAY IGARA

Ovaj tekst je posve}en Dr. Tom-u Wadell-u, koji je imao dovoljno snage i hrabrosti da da sve od sebe i dostigne svoj maximum.
Dosti}i sopstveni maximum je i danas glavna ideja Gay Igara.

Gay Games I
San Francisko
28. avgust - 5. septembar 1982.
GAY GAMES
1350 takmi~ara iz 179 gradova iz 12 dr`ava
14 sportskih disciplina
600 volontera
bud`et od 125 000 $

Dr Tom Wadell, u~esnik Olimpijade u Mexiko City-u 1968. godine, smatrao je da su ovakvi sportski doga|aji idealna prilika za gay ljude da prika`u svoje takmi~arske sposobnosti i sportski duh; istovremeno, bilo bi mogu}e pokazati svetu koliko su gay ljudi ”normalni ”, uprkos postoje}im predrasudama i stereotipima.

Zbog svega toga, u San Francisku je formirana grupa pod nazivom ”San Francisko Arts & Athletics” (SFAA), ~iji je zadatak bio da u roku od dve godine organizuje Gay Olimpijske Igre; po~etak je bio zakazan za 28. avgust 1982. godine.

Na ovim Igrama bi mogli da u~estvuju svi, bez obzira na sposobnosti.

Pobeda je definisana kao ”dati sve od sebe i dosti}i sopstveni maximum”.

Ideja je bila da se opsesivna `elja za pobedom po svaku cenu, zameni rado{}u i u`ivanjem u samom u~e{}u.

Takmi~anje ne bi potenciralo nacionalnu, starosnu niti polnu pripadnost, tako da bi svi u~estvovali pod istim uslovima.

Obzirom na to da je Tom Wadell smatrao da insistiranje na nacionalnoj pripadnosti lo{e uti~e na duh zajedni{tva, takmi~ari bi bili podsticani da predstavljaju svoje gradove

umesto dr`ava, kao {to je to obi~aj.

Tri nedelje pre po~etka Igara, Olimpijski Komitet Ujedinjenih Nacija zabranio je da se ove igre nazovu olimpijskim, bez obzira na to {to su ve} postojale razli~ite Olimpijade (Policijska Olimpijada, Pse}a Olimpijada i sl.).

Ova odluka je dovela u pitanje odr`avanje Igara.

Uz ogroman napor, Gay Igre su ipak po~ele na vreme na Kezar stadionu u San Francisku.

Nakon godina parni~enja sa Olimpijskim Komitetom Ujedinjenih Nacija, pla}anja visokih taxi i sl, 1993. godine je uspostavljena komunikacija izme|u Olimpijskog Komiteta i SFAA, da bi

1994. godine Gay Igre bile stavljene na godi{nju listu zna~ajnih manifestacija.

Gay Games II
San Francisco
09 - 17. avgust 1986.

TRIUMPH IN ‘86.

3 482 takmi~ara - 40% `ena
iz 251 grada iz 17 dr`ava
17 sportskih disciplina
bud`et od 350 000 $

Gay Igre su po drugi put odr`ane u San Francisku da bi se {to jasnije i bolje definisali njihovi ciljevi i principi.

^etiri godine priprema su dovele do toga da u program budu uvr{tene i kulturne manifestacije; tako su Gay Igre II obilovale izlo`bama, pozori{nim komadima, filmovima, konferencijama, kabareima pa ~ak i cirkuskom paradom.

Celog avgusta je trajala promocija kreativnosti i talenata lezbejske/gay populacije.

Za razliku od 1982, kada je SIDA bila gotovo nepoznata,

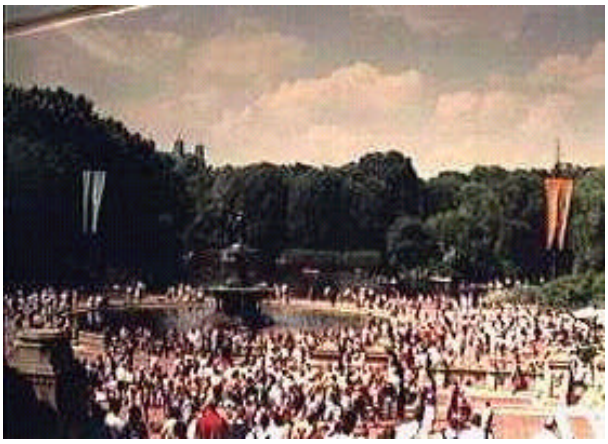
1986. godine se ova bolest nadvila nad gay populacijom kao crni, zastra{uju}i oblak. Zbog svega toga, Gay Igre II su bile vrlo zna~ajna psiholo{ka potpora, prikazuju}i snagu i duh zajedni{tva.

Na zavr{noj ceremoniji, Tom Wadell je objavio da }e Gay Igre III biti odr`ane u Vankuveru (Kanada), 1990. godine.

Taj trenutak je bio vrlo dirljiv jer je bilo jasno da Tom Wadell, i sam oboleo od SIDE ne}e prisustvovati Igrama u Vankuveru.

Tom Wadell, osniva~ Gay Igara, umro je od SIDE 11. jula 1887.

Gay Games III
Vankuver, Kanada

04 - 11. avgust 1990.

CELEBRATION ‘90.

7 500 takmi~ara iz 39 dr`ava
23 sportske discipline
2 000 u~esnika u kulturnom programu
bud`et od 2100 000 $

Gay Games IV

Nakon raspada SFAA 1989. godine, samo pet meseci pre po~etka Igara u Vankuveru, nastao je Savez Gay Igara, ~iji je zadatak organizacija Igara i promocija i za{tita njihovih principa. Za razliku od Olimpijade, Gay Igre uklju~uju takmi~are razli~itih sposobnosti: od rekordera do ljudi koji se sportom bave rekreativno.

Za ~etiri godine, koliko je pro{lo od Igara u San Francisku, mnoge stvari su se izmenile i pobolj{ale

Vankuver je bio izuzetno prijateljski nastrojen doma}in tre}ih Igara; gradske vlasti i policija su pru`ili izuzetnu podr{ku. Takmi~arima je bilo omogu}eno da besplatno koriste gradski prevoz; hiljade gradjana se prijavilo da volontira tokom Igara, tako da je ovaj dogadjaj ostao zabele`en u istoriji grada po velikom broju volontera.

Ceremonije otvaranja i zatvranja Igara kao i mnogi kulturni dogadjaji odr`ani su u zgradama sagradjenim povodom EXPO-a u Vankuveru.

^itav dogadjaj je bio izuzetna prilika za lezbejke i homoseksualce da postanu vidljivi u pozitivnoj i zdravoj atmosferi koja uklju~uje zabavu, kulturne i sportske aktivnosti.

Vankuver je bio grad u kome su Gay Igre postale dogadjaj od svetskog zna~aja.

Gay Games IV
najve}i sportski doga|aj svih vremena
New York City
18 - 25. jun 1994.
UNITY '94.
10 864 takmi~ara iz 2 000 gradova iz 40 dr`ava
31 sportska disciplina
7 000 volontera
bud`et od 6 500 000 $

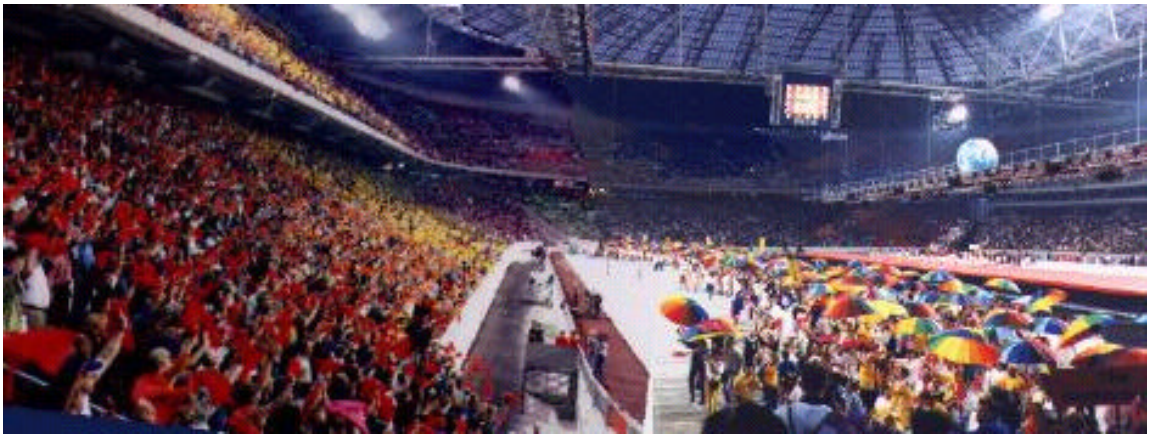
Za neverovati, ali na ovim Igrama u~estvovalo je vi{e takmi~ara nego na bilo kom sportskom dogadjaju, uklju~uju}i i Olimpijadu!

Ovaj put Igre su odr`ane u junu umesto u avgustu jer je 1994. godine bila dvadesetpetogodi{njica Stonewall Pobune - Greenwich Village, jun 1969 - koja je buknula jedne ve~eri u kafeu Stonewall Inn (Cristopher Street), tokom redovne policijske racije, u znak protesta protiv korupcije i netolerancije.

Pobuna je trajala tri dana i mnogi je smatraju po~etkom pokreta oslobadjanja gay populacije.

Organizacioni savet Igara je odlu~io da se

ova dva velika dogadjaja nadove`u jedan na drugi, pa su Igre odr`ane poslednje nedelje juna, zaklju~no sa zavr{nom ceremonijom Sold Out, na Yankee stadionu, 25. juna.

”Stonewall Mar{ Ujedinjenih Nacija” je odr`an narednog jutra. U poslednjem trenutku je promenjena trasa kretanja povorke, tako da su delom iz prkosa, a delom zbog zabune paralelno postojale dve povorke; jedna se kretala Petom, a druga Prvom avenijom.

Dve kolone su se susrele kod ulaza u Central Park. To okupljanje propra}eno veseljem, potrajalo je do kasnog popodneva dok se i poslednji u~esnik mar{a nije pojavio na proslavi ~ija je glavna zvezda bila Liza Minelli.

Jedan od upe~atljivih delova Mar{a bila je zastava duginih boja duga~ka 1,6km!!!

Punih osam dana Manhattan je bio prepun lezbejki, homoseksualaca i njihovih prijatelja (heteroseksualaca, biseksualaca, triseksualaca, transseksualaca, homoseksualne dece heteroseksualnih roditelja, i mnogobrojnih znati`eljnika).

U svakom trenutku svaki dogadjaj, svaki restoran, svaki vagon metroa, sve je bilo prevashodno gay.

Igre su odigrane, rekordi oboreni, medalje osvojene.

Stvorena su prijateljstva i osna`en je duh zajedni{tva.

Jo{ jednom su Gay Igre pokazale svoju magiju na 500 000 razli~itih na~ina.

Gay Games V

Amsterdam, Holandija
1 - 8. avgust 1998.
FRIENDSHIP ‘98.

14 715 u~esnika - 42% `ena
sa 5 kontinenata, 68 dr`ava
30 sportskih disciplina
3 842 volontera
bud`et od 7000 000 $

”Prijateljstvo Kroz Kulturu i Sport” je moto Gay Games V odr`anih po~etkom avgusta 1998. godine, u prelepom Amsterdamu, gradu koji je svojim kvalitetima pomogao unapredjenje Gay Igara, kao i gay populacije uop{te. Ujedno, to je prvi put da su ove Igre odr`ane van teritorije Severne Amerike.

Gay Igre su dokazale svoju veliku popularnost i propra}ene su sa puno razumevanje i dobre volje.

Udru`enje Lezbejskih/Gay Igara Amsterdam 1998. je organizovalo Gay Igre u cilju promovisanja svetske emancipacije lezbejki i homoseksualaca, kao i podizanja njihovog samopo{tovanja i ose}aja zajedni{tva.

Tako|e se te`ilo razvoju samopouzdanja i me|usobnog po{tovanja izme|u lezbejki i homoseksualaca.

Tema je bila ”Prijateljstvo”, a moto ”Prijateljstvo Kroz Kulturu i Sport”.

Naravno, Gay Igre su otvorene za sve ljude, bez obzira na rasu, seksualnu orjentaciju, starost i poreklo.

Gay Games V su primile zna~ajnu finansijsku pomo} od grada Amsterdama i holandske vlade.

U trenucima kada je izgledalo da }e nastupiti finansijska kriza, grad Amsterdam je obezbedio 2 500 000 $.

Sponzori su bile i velike firme kao {to su KLM, Speedo, Avis, itd.

Gay Igre ‘98. je posetilo vi{e od 250 000 ljudi koji su do{li da proslave snagu, lepotu i razli~itosti gay populacije.

Gay Games VI
Sydney, Australia
Septembar 2002.

POD NOVIM NEBOM

priredile mira & bobana

Ingrid Foeken

PISMO IZ AMSTERDAMA

Ah, Gej sportske igre su bile predivne. Stvarno predivne. Na otvaranju je bilo 45.000 gejova i lezbejki. Bila sam tako dirnuta da sam zaplakala kada sam u{la na stadion. Ulazili smo grupa za grupom dok nas je publika sa bine toplo i bu~no do~ekivala sa aplauzima, i smehom. Svi smo bili veoma sre}ni te nedelje. To je bila najbolja gej nedelja mog `ivota, ceo grad je bio u gej duhu i policija je rekla da je to bila nedelja sa najmanje zlo~ina zato {to je bilo toliko ljubavi u gradu da je mnogo heteroseksualaca u`ivalo dele}i zabavu i to sa po{tovanjem. Nekoliko protestanata je nosilo parole tipa: ”Bog je stvorio Adama i Evu!...” i agresivna grupa mladih ljudi `elela je da u|e u crkvu gde je na{ gej hor pevao, ali policiji ih je zadr`ala tako da skoro nista nismo ~uli. U tramvajima i metrou smo se prepoznavali po `utim bed`evima, {to je bila zvani~na boja Gej igara, i ode}i i pri~ali smo sa bilo kojim gejovima i lezbejkama bez obzira iz koje su zemlje. Pevala sam u koncertnoj dvorani sa mojim novim horom gejova i lezbejki, kombinovanim horom od `ena iz mog prethodnog hora i novim. Mo`e{ li da zamisli{, pevala sam tamo pred publikom koju su sa~injavali gejovi i lezbejke iz celog sveta. Tih dana Riek i ja smo oka~ile dve zastave ispred na{e ku}e, jedine dve u celom kvartu: jedna duginih boja, druga `uta sa svim gej parolama. Nekoliko nedelja kasnije kom{inica je do{la kod mene i rekla da joj se toliko dopala gej nedelja pa je upravo po~ela lezbejski `ivot.

amsterdam, 6 decembar 1998.
prevod: sandra tvit & sladjana skit